

מהדורת 'קדן טללי נרכה

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ ואתחנן ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכל'שונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתה והמכור

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נדריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | בקשתנו שגראה
את החסדים מגולים לעינינו
מילואא חדת'א - מילואא רצילא

יב | ושמרתם ועשיתם
מציון ארה הסדי לפרשת השמע
ספיר ויהלום

ז | כמצב שאתה בו
תעבוד את ה'
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

נעם אלימלך | למווד התורה לשמה מבטל הדינים
שם משמאל | צדיקים שלא נראו עליהם תנועות והתפעלות בתפלתם – הרבי
 רבי בונים מפרשיסחא זיע"א
תפארת שלמה | על ידי מצות תפלין מתעורר רשם כל המצות שעשה
 האדם
פתוחי חותם | בתפלת משה נרמזו הנהגות התפלה
חיים וחסד | בעת התפלה על האדם להיות כה מרץ עד שלא ירגיש את עצמו
 כלל
שם משמאל | התפלה היא כקשת | כפי כמה שהלב נדחק ומצטער כן עולה
 התפלה יותר למעלה
אמרי שפר | תשובת משה רבנו לבנות בית המקדש
גרגור חרדל | תשובת הרבים כבר נלקחה מחסא העגל
פרווי לחם | מעלת משה רבנו פשו לפני המלך
קול אריה | משה רבנו מרב גדלתו לא היה יכול להנהיג את באי הארץ
ברכת טוב – קתר שם טוב | הזכרת שמו של הקב"ה לאחר שתי תבות
פני מבין | אסור כל תוספי לומר על אסור דרבנן שאסורו מהתורה
גז צאנך | אין לעבר עברה כדי לקיים את מצות תשובה
פני יצחק | מעלת ישראל שאין משגיחין בבת קול
גבעת פנחס | קיום העולם בו בסיון על ידי כחו של משה רבנו
ויאמר שאל | אסור שתפות עם עובד עבודה זרה
אבודרהם | כפי פונת הלב מתקבלת התפלה
נחל קדומים | נענוע בעת התפלה
עוד יוסף חי | יתפלל בשמחה רבה כמי שאין לו שום צער וצרה
כהנת אלימלך | רמז הכתוב לתפלה בזמנה
תורת יצחק | המתפלל בכונה - תפלתו נענית
מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

ספר הזמנים | משה רבנו האיר את עיני ישראל להכיר שגם הגבורה וההסתרה
 הוא טובה גדולה ועצומה
לקוטי הלכות | במצב שאמה בו - תעבד את ה'
מבשר טוב | בהתאמצות והתגברות בזמנים הקשים זוכים לתענוג בעבודת ה'
 בזה ובכא
באר המים | ישאר באמונתו ובבטחונו ויתפלל בישוב הדעת
פנסת מרדכי | המשכת קדשת עולם הבא לעולם הזה על ידי האמונה
שומר אמונים | האמונה היא המרגלית הכי קנרה וחיבה בתורתנו הקדושה
דברי יואל | רק בעניי רוחניות יש לחפש את המבחר ביותר
לקוטי שיחות | מדוע לא לא קלטו שלש הערים שבעבר הירדן מיד
קדשת לוי | בכל יום אפשר לזכות להשיג התורה כמעמד הר סיני ולשמע מפי
 השם יתברך
אמרי חיים | הצדיק מזריח אור הקדשה בנשמת חסידיו אף ללא אמר ודברים
לקוטי תורה | באור 'בכל לבקר' בשני יצריך - הפיכת להב אש היצר פלו לאהבת
 הבורא
דבר חיים | איכות הקימה תלויה באיכות השכיבה
רזא דשבת | קבלת התורה נמשכת עד פרישת ואתחנן
אמרי חיים | הרהורי תשובה מאהבה על ידי אמונת היחוד
זרע ברזל | 'ועבדתם שם וגו' עץ ואבן - ריצה אחר הגשמיית
שפת אמת לקוטים | שיחה בטלה מפרידה מהדבקות
אור התורה | הדבורים הם אורות עליונים ודברים בטלים גורמים להשפיעם
 במקום שאינו ראוי
פרי צדיק | אף שהדורות מתמעטין נקדת הלב מזדככת
דעת משה | הרגשת המגיד מקוץ ניץ זיע"א על הבית שבו שרפו את הספר
 הקדוש ותולדות יעקב יוסף
אמרי חיים | תשובת החסידים להסתופף בצל רבותיהם בשבת כמוקשת הבעל
 שם טוב ותלמידיו

בס"ד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת ואתחנן

ואפלו בהסתרה

ספר הזמנים

רבי יעקב מאיז'ביץ זיע"א

משה רבנו האיר את עיני ישראל להכיר שגם הגבורה והסתרה הוא טובה גדולה ועצומה

למשה רבנו עליו השלום הראה השם תתברך ההודפכות מפל הבריאה שאין שום דבר נסתר ונעלם בלתי כבוד שמו, וכמו שנאמר אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים אין עוד מלבדו (ד לה).

השם הני"ה הוא החיים של כל הברואים, התפיסה שהשם תתברך נתן להאדם שיכיר שנמצא בורא בעולם וכל אשר יחסר לו יוכל להתפלל להשם תתברך שימלא לו, ומצד זה השם מתגדל כבודו תתברך.

והשם אלקי"ם רומז על הסתרה במקום שאין מפרש ההכרה, וכמתן תורה פתח השם תתברך והראה פי ה' הוא אלקי"ם, ששני השמות הם רזא תדא, שהסתרה שהוא ברזא דשם אלקי"ם הוא למען תגדל ותקדש שמה רבא, שמתגלה השם הויה, ואז תגלה עוד יותר שיש בורא ומנהיג ומושל בכל, ואז מתגלה שהשם אלקים והשם הויה הם שמה תדא.

וזה שנאמר במתן תורה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך (שמות כ א-ב) שהשם אלקים דבר אנכי ה'.

וכמו שאמרנו (עירובין נד): כף שמע משה מפי הגבורה, ובמסכת מכות (כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. הינו שכל ההסתרות דברו והראו שעצם ההסתרה הוא כבודו תתברך, ואפלו הסתרה שאין נכר בה כבודו ולפעמים נדמה עוד שהוא הפך מכבודו תתברך, האיר אז השם תתברך שהוא מלא טובה.

וזאת ההתגלות הראה משה רבנו עליו השלום והאיר לעיני ישראל שכל מה שעבר היה והנה ואף מה שעבר עליהם בהיותם במצרים הוא מלא טובה ואין דבר נסתר ונעלם שאינו אלא טובה (אות לה):

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

במצב שאתה בו תעבד את ה'

בזה טועים רב בני אדם, שכל אחד

אומר, אם היה לו פרנסה היה עובד ה'. ואם פן לפי דבריו הקדוש ברוך הוא בא חס ושלום בטרונאי ועלילה עמו, שהוא רוצה שיעבד ויעסק בתורה, אף על פי שאינו יכול מחמת דחק הפרנסה. ואם פן, הרי הוא מהרהר אחר משפטיו של ה' תתברך.

צריך כל החפץ באמת לחוס על עצמו, שיזהר מאד מלומר בדברים האלה, רק ידע ויאמין שבחירתו תלויה דיקא באפן זה שה' תתברך מתנהג עמו. ויאמין שהכל לטובתו, ויהיה רגיל לומר כל מה דעבד רחמנא לטב עבד.

ובודאי יש דרך, שדיקא על ידי זה הדחקות והיסורים והבלבולים, תקרב לה' תתברך. ואם קשה לו לקבל ולסבל היסורים והדחקות, יצעק ויתפלל לה' תתברך שישיעו ויעזרהו. ובזה בעצמו תקרב לה' תתברך ויעבדהו, כי ה' תתברך מתאוה לתפלתם של ישראל. וכמו שכתוב (תהלים נ טו) 'קראני ביום צרה אצלך ותכבדני'.

כי אין שום עצה ותחבולה, נגד כל הצרות וההרפתקאות ודחקות וטרדת הפרנסה העוברים על כל האדם בכל עת ועת, כי אם לצעק ולזעק ולהתחנן לפני ה' תתברך, ולבכות לפניו פתינוק הבוכה לפני אביו שימלא מחסורו. וכשילך בדרך זה, ירויח תמיד הרבה רוח האמתי והנצחי.

כי על פי רב יפעל בבקשתו הרבה, כי ה' תתברך שומע תפלת כל פה, וכמו שכתוב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קראיו' וכו'.

ואפלו אם לפעמים חס ושלום לא תקבל תפלתו, כי זמנין דשמע זימנין דלא שמע, על כל פנים הרויח שקרב עצמו לה' תתברך על ידי זה, כי אין שום דבר שיקרב וידבק את האדם לה' תתברך כמו התפלה, שהיא עקר התחברות ודבקות של ישראל לה' תתברך, כמו שמבאר בלקוטי תנינא סימן פ"ד דע שעקר התחברות וכו'.

אבל זה שאומר האדם אם היה כף הייתי עוסק בתורה וכו', אין זה עצה כלל, והוא פוגם בזה הרבה, כי כל אחד צריך לבקש במקום שהוא שם את ה' תתברך, כמו שכתוב ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וכו' (ד כט), 'משם' דיקא, במקום

שאתה שם, מפל מה שעובר עליך, וכמוכא בשם הפעל שם טוב זכרונו לברכה (ראש חודש ה"ו ז"א):

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

בהתאמות והתגברות בזמנים הקשים זוכים לתענוג בעבודת ה' בזה ובכא

תפלתו של משה רבנו עליו השלום ואתחנן אל ה' בעת ההיא - הרומז על הזמנים חלשים.

כי התפלות של משה רבנו עליו השלום היו עבור הזמנים הקשים של עקבתא דמשיחא, שהם נמוכים הן משום שהם ימי עקבתא דמשיחא, והן משום שזמני השנה הם נמוכים, הינו בזמני הקצין שהם מלאים חמדות ותאוות.

ועל כן התחנן משה רבנו לפני השם תתברך, ותפלתו היא שעומדת לנו. שכן משמע בגמרא ברכות (לב:) שנענה לו השם תתברך ואמר לו 'עלה ראש הפסגה' (פסוק כז) וראה את הטוב בעיניך.

וזה היא הנחמה שהבטיח לנו השם תתברך (בהפטרות) 'נחמו נחמו עמי', אם תעבדו אף בזמנים הקשים, בזמנים שאין כל כף חשק ללמד, אזי תזכו לנחמה כפולה ומכפלת.

ורגיל אני לומר את דברי הרבי רבי שמעלקא זצוקללה"ה שמוגלה בפרוש בהנהגותיו (אות נב) שאם לומד בזמנים שאין לו חשק ללמד, מתכפר לו בזה ארבע מיתות בית דין. והדברים מפרש ברבנו יונה בשערי תשובה (שער ד אות יא) ואין כאן מקומו לארץ בזה.

העולה מן הדברים, שבזמנים הנמוכים האלו, שעליהם מתפלל משה רבנו, אפשר להתגבר ולשבת וללמד אף שקשה מאד. ימי שיתגבר וילמד בזמנים אלו יזכה שיהיה לו תענוג בתורה ועבודה, ויוכל להתעלות אף בזמנים הנמוכים האלו. וזאת פעל משה רבנו.

באור 'נחמו נחמו עמי'

וזהו 'נחמו נחמו עמי', שינחמנו השם תתברך בכפלים שיהיה ביכלת לעבד את השם תתברך, ויהיה ביכלת שיהיה מזה תענוג וחשק וזה תהיה הנחמה (תורת בין הזמנים פרק ז):

פְּרַשְׁת וְאַתְחַנֵּן

וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר (ג כג)

בְּאֵרַת הַמַּיִם

רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א
ישאר באמונתו ובבטחונו ויתפלל בישוב
הדעת

וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר. הַנְּה הַרְעִינִי מִהִימָנָא מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם הִנֵּה מִתְחַנֵּן אֵל ה', בַּעַת הַהִיא, הִינּוּ גַם פְּשִׁיחֵיהֶּה בַּעַת צָרָה רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְזִהוּ 'בַּעַת הַהִיא' מִלְשׁוֹן בַּעַתָּה וְרַעְדָּה. 'לֵאמֹר', עִם כֹּל זֶה יִהְיֶה נִשְׁאָר עוֹמֵד עַל עַמְדוֹ עִם חֶזֶק אַמּוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בַּהֶשֶׁם, לְמַעַן יוּכַל עוֹד לְדַבֵּר דְּבוּר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְהַתְּפַלֵּל כְּדָרְכוֹ, וְלֹא יִפֹּל אֶצְלוֹ אֶהְבֵּת הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשְׁלוֹם, וְזִהוּ 'לֵאמֹר':

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם (ד ט)

כְּנִסֵּת מְרֻדְכֵי

רבי מרדכי שלום יוסף מסאדיגורא זיע"א
המשכת קדשת עולם הבא לעולם הזה
על ידי האמונה

כְּתִיב 'בִּטְחוּ בַּה' עַדִּי עַד כִּי בִּנְה ה' צוּר עוֹלָמִים' (ישעיה כו ד), וְאִיתָא עַל זֶה בְּנִמְרָא (חגיגה כט): אֵלּוּ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שְׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָעוֹלָם הַבָּא בְּאוֹת יו"ד, וְהָעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹת ה'.

הַנְּה כֹּל גִּמְמַת וְעִבּוּדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת לְזַכָּךְ וּלְהַעֲלוֹת בַּחֲנִינַת הָעוֹלָם הַזֶּה, עוֹלָם הַגְּשָׁמִי וְהָאֲרֻצִּית, עַד שְׁיוּכַל לְהַמְשִׁיךְ בַּחֲנִינַת מַעֲיָן עוֹלָם הַבָּא עוֹלָם הַרוּחָנִי גַם לְעוֹלָם הַזֶּה, שְׁעַל יְדֵי זֶה הוּא גוֹרֵם הַשְׁתּוּוֹת וְהַתִּיחָדוֹת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת כְּאָתָד, בְּבַחֲנִינַת שְׁאֲמָרוֹ חו"ל בְּמַדְרַשׁ 'ילקו"ש' (תהלים תתפח) 'בְּיוֹם נִשְׁק' (תהלים קמ ח) שְׁמִשְׁיָקִים שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת זֶה בְּזֵה.

וְהִיְסוּד וְהַעֲקָר וְהַעֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת הִיא בַּחֲנִינַת הַבְּטָחוֹן וְהָאֲמוּנָה, אֲשֶׁר עַל יָדָם בָּאִים מִמֵּילָא לְדְבָקוֹת בַּהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי יְסוּד הָאֲמוּנָה לְהֵאָמֵן אֲשֶׁר מִלֹּא כֹל הָאֲרֻץ כְּבוֹדוֹ וְלִית אֲתָר פְּנוּי מִיְנִיָּה, וְהוּא גַם דְּבָקוֹת. וְעַל יְדֵי דְבָקוֹת יְכוּלִים לְהַעֲלוֹת וּלְזַכָּךְ בַּחֲנִינַת הָאֲרֻצִּית וְהָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְהַמְשִׁיךְ בַּחֲנִינַת מַעֲיָן עוֹלָם הַבָּא גַם לְעוֹלָם הַזֶּה עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה.

הַרְמוֹז בַּלְשׁוֹן הַפְּסוּק

וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם

חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם, שְׁעוֹלָם הַבָּא הוּא חַיִּים נְצַחִיִּים, וְעַל יְדֵי הַדְּבָקוֹת אַתֶּם כְּלָכֶם מִמְשִׁיכִין מַעֲיָן חַיִּי עוֹלָם הַבָּא גַם לְעוֹלָם הַזֶּה, בַּחֲנִינַת 'הַיּוֹם לְעִשׂוֹתֶם' עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, וְעַל יְדֵי זֶה גּוֹרְמִין לְהַשׁוֹת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת שֶׁהוּא תְּקוּנַת הַמְּאֹר, שְׁעַל יְדֵי זֶה גּוֹרְמִין בְּטוֹל וּמְחִית הַרַע וְעַמְלָק, וְנַעֲשֶׂה בַּחֲנִינַת הַשֶּׁם שְׁלֹם וְהַפְּסָא שְׁלֹם כְּפִדּוּעַ.

וְזִהוּ 'בִּטְחוּ בַּה'', הָאֲמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן וְהַדְּבָקוֹת בַּה' צְרִיף לְהִיּוֹת כְּמַדְרַגָּה כֹּל כֶּף גְּבוּהָה, 'עַדִּי עַד', עַד שְׁתּוּכְלוּ לִיחַד עוֹלָם הַזֶּה עִם בַּחֲנִינַת עוֹלָם הַבָּא כְּאָתָד, עַל יְדֵי הַמְשָׁכַת מַעֲיָן חַיִּי עוֹלָם הַבָּא גַם לְעוֹלָם הַזֶּה, וְלַעֲשׂוֹת מִבַּחֲנִינַת 'עַדִּי ב' עוֹלָמוֹת, בַּחֲנִינַת 'עַד' עוֹלָם אֶתָד, שְׁנִיָּהֶם שְׁוִין כְּאָתָד (פּוּרִים תרפ"ד):

רק השמר לד' וכו' פון תשכח את הדברים אשר ראו עיניך (ד ט)

טוֹמַר אַמוּנֵים

רבי אהרן ראטה זיע"א
האמונה היא המרגלית הכי יקרה וחביבה
בתורתנו הקדושה

הַנְּה כֹּל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מִלֹּא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת וּנְחֻמָּדִים מְזֻהָב וּמִפְּזָר, אֲבָל הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה הִיא אֶצְלָנוּ הָאֶבֶן טוֹב הַיּוֹתֵר חָכִיב וְחָשׁוּב אֶצְלָנוּ, כִּי הוּא שׁוֹמְרָנוּ וּמַצִּילָנוּ מִכָּל רַע בְּכָל עֵדָן וְעֵדָן.

וּקְבִלְנוּ הָאֲמוּנָה מִפּוּמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצוּמוֹ, אֲנָכִי וְלֹא יִהְיֶה לָךְ (שמות כ ב-ג), לְכֹן צָוָה לָנוּ ה' רַק הַשְּׁמֵר לְד' וְכו' פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ, זֶה עֲנִיָּן הָאֲמוּנָה שְׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ הַקּוֹלוֹת וְהַבְּרָקִים וְכֹל הָעוֹלָמוֹת שֶׁנִּתְּחַחוּ לְפָנֵינוּ בַּמַּעַמַּד הַנּוֹכַחַר.

וּבִשְׁנֵי הַמַּצּוֹת הִלְלוּ וְנִקְלְהָ כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה, כְּמוּבָא בְּדְבָרֵי רַבִּי יוֹ"ל (תקו"ז סד ע"א), וְהוּא יְסוּד וְעִמּוּד כֹּל הַתּוֹרָה, לְכֹן צְרִיף לָנוּ לְשִׁמְרָא מֵאֵד זֶה הָאֶבֶן טוֹב שְׁלֹא יִתְלַכְלַךְ וְיִתְקַלְקַל אֶצְלָנוּ חַס וְשְׁלוֹם וְכו'. **וְהַנְּה** בְּהִיּוֹת שֶׁהָאֲמוּנָה הוּא הָאֶבֶן טוֹב וְהַקָּר מִכָּל חֲמִדוֹת הָעוֹלָם, לְכֹן מִי שֵׁיִשׁ בִּידוֹ אֶבֶן טוֹב וְיָקָר, אִז חֲמִסְסָנִים וְהַגְּנָבִים וְהַגְּזֵלָנִים אוֹרְבִּים לוֹ מִסְכִּיב לְחַטָּף מֵה שְׁכִידוֹ וּבְרִשׁוֹתוֹ כְּכֹל מִיָּנִי עֲרָמוֹת וְתַחְבּוּלוֹת, וְהָאוֹרְבִים הֵמָּה כְּתוֹת הַחֲצִיצוֹנִים הָאוֹרְבִים לְדָם נְפִשׁוֹת לְגַנֵּב וּלְגוֹל הָאֲמוּנָה מִן הָאָדָם וְכו' (דרוש האמונה פרק ו):

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (ד ט)

דְּבָרֵי יוֹאֵל

רבי יואל מסאטמאר זיע"א

רק בעניני רוחניות יש לחפש את המבקר ביותר

קְרַשְׁת זְקַנִּי זֶה"ה הִיִּטֵּב לִב הִנֵּה אוֹמֵר בְּדָרְךָ מְלִיצָה עַל הַפְּתוּב 'בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאֲרֻץ מִתַּחַת', 'בְּשָׁמַיִם' הִינּוּ בְּעֵינֵי שָׁמַיִם צְרִיף לְהִיּוֹת 'מִמַּעַל', לְחַפֵּשׁ לְעִשׂוֹת הַכֹּל בְּאִפְסָן הַיּוֹתֵר גְּבוּהָ וּמַעֲלָה, אֲבָל 'וְעַל הָאֲרֻץ' הִינּוּ בְּעֵינֵי אֲרֻצִּית 'מִתַּחַת' שֶׁם סְגִי אָף בְּפָחוֹת וּמַעוֹט וְאִין צְרִיף לְהִיּוֹת הַכֹּל בְּאִפְסָן הַיּוֹתֵר מְבַחֵר:

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן וגו' (נתנו לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואף על פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנענו אמר משה מצוה שאפשר לקימה אקמונה, רש"י). (אין אחת מערי מקלט קולטת עד שיבדלו כָּלוּ, שְׁנֵאֲמַר שֶׁשׁ עָרֵי מַקְלֵט תִּהְיֶינָה לָכֶם, וְהוֹדִיעֵנו מִשֶּׁה רַבְּנוּ שְׁאִין שְׁלֹשׁ שְׁבַעֲבָר הַיַּרְדֵּן קוֹלְטוֹת עַד שִׁבְדָּלוּ שְׁלֹשׁ שְׁבַעֲבָר כְּנַעַן, וְלָמָּה הַבְּדִילוֹ, אֲמַר הוּאִיל וּבָאָה מִצְוָה לְיָדֵי אֲקִימָנָה, רַמְב"ם רוצח ושמירת נפש פ"ח ה"ג) (ד מא)

לְקוּטֵי שִׁיחוֹת

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מדוע לא לא קלטו שלש הערים שבעבר הירדן מיד

זֶה שְׁלֹשׁ הָעָרִים שְׁבַעֲבָר הַיַּרְדֵּן לֹא קָלְטוּ עַד שֶׁהִבְדִּילוּ אוֹתָן שְׁבַעֲבָר כְּנַעַן דּוֹרֵשׁ בְּאוּר, לְכַאֲרָה, דְּכִיּוֹן שְׁבָנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן וְחָצִי שְׁבַט מְנַשֶּׁה כְּבָר הִתְיַשְׁבּוּ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, מֵהוּ הִטְעַם שְׁלֹא נִתֵּן לָהֶם מִיַּד הַהֲגָנָה דְּעָרֵי מַקְלֵט?

בני ישראל היו אז במעלה עליונה ולא היה חשש של הפך החיים

וְאוּלַּי יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהִטְעַם הַפְּנִימִי בְּדְבַר הוּא – לְפִי שְׁלֹא הָיוּ צְרִיכִים לְעָרֵי מַקְלֵט, וּכְמוֹ שְׁאֲמַר מִשֶּׁה רַבְּנוּ וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם' (ד ט), שְׁבָנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ דְבוֹקִים בְּמָקוֹם עַד שְׁלֹא הָיוּ שְׁיָכִים כְּלָל לְעֲנֵן שֶׁל הַפְּךְ הַחַיִּים רַחֲמָנָא לְצַלָּן.

מצב זה נפעל על ידי משה רבנו בעודו ח

ויש לומר, שמצב נעלה זה דבני ישראל נפעל בהם על ידי משה רבנו, שהוא העלה אותם לדבקות נעלית זו בה' אלקיכם באפן ש'חיים בלכם היום', מה שאין בן לאחרי הסתלקות משה ירדו ממדרגתם כו' ובמילא הצרכו לערי מקלט.

חקירה בגדר פעלת משה בהבדלת ערי מקלט בעבר הירדן

ועל פי זה יש לבאר שני האפנים בחקירה בגדר פעלת משה בהבדלת ערי מקלט בעבר הירדן:

א, ההבדלה היתה הכנה בעלמא (שבתר את הערים והחומות, ואולי גם פון את הדרכים), דאף שלא היה בזה קיום מצוה ולא חלות שם עיר מקלט, מפל מקום הרי זה כמו הכנה והכשר לקיום מצות ערי מקלט לאחרי זה.

ב, אף שקדם הבדלת אותן שבארץ פנען לא חל שם עיר מקלט, הרי לאחרי שיהושע הבדיל את הג' שבארץ פנען חל שם עיר מקלט על אותן שבבעבר הירדן בדרך ממילא מצד הבדלת משה, ונמצא, שמעשה משה פעל שיבדלו כערי מקלט, אלא שחלות הדבר לא היתה עד אחרי זמן 'הושע' (ויש לומר, שבזה פליגי רש"י והרמב"ם - עיין לקוטי שיחות ח"ט עמ' 19).

ענינו של ערי מקלט אינו רק 'שליה' אלא גם 'חיוב'

על פי פנימיות הענינים: ענינו של ערי מקלט אינו רק שלייה - הגנה מגואל הדם - אלא גם ענין של חיוב - ונס אל אחת מן הערים האל וחי' (ד מב), עבד ליה מידי דתהווי ליה חיובא (מכות י').

ובפנימיות הענין: הריגת נפש בשגגה מורה על שליטת היצר הרע, ובעיר מקלט נמשך לו חיות מסטרא דקדשה, חיים של קדשה הבאים ממקור החיים, ה' אלקים אמת הוא אלקים חיים (ירמיה י').

ולכן גם מצות הבדלת ערי מקלט היתה צריכה להיות בזה פעלת משה, כי על ידו נמשך הענין ד'אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם היום' לבני ישראל, כולל גם - המשכת החיות על ידי ערי מקלט להורג נפש בשגגה.

תכן ב' הסברות הנ"ל בגדר פעלת משה

וזהו תכן ב' הסברות הנ"ל בגדר פעלת משה: לאפן הא' שמעשה ידי משה היה רק בגדר הכנה בעלמא אבל לא פעל ענין של הבדלת ערי מקלט בפעל - הרי

זה כרי להדגיש ולהורות שמצד מדרגת משה לא שיך מעיקרא כל הענין דהורג נפש בשגגה ואין צורך בערי מקלט פנ"ל, והינו שגם ענין המשכת החיות להורג נפש בשגגה הוא למטה ממדרגת משה.

אבל לאפן הב' פעל משה חלות שם עיר מקלט - כי אף על פי שמשה מצד עצמו הוא למעלה מפל ענין של הורג נפש בשגגה (גם מהמשכת חיות אלו), מפל מקום, להיותו רועה נאמן, הוריד את עצמו להמשיך חיות גם לבני ישראל שיצטרכו (לאחרי זמן) לערי מקלט.

באר דברי רש"י 'נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם'

וזהו שכתב רש"י 'נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם', שלא רק שעשה כן בפעל, אלא נתן לב על זה, כי זהו ענינו של רועה נאמן, שמוסר נפשו עבור צאן מרעיתו, וממשיך חיות גם למי שנצטרף לקחת בגולה, ונס . . וחי', עד שגם הוא יתעלה להיות מן 'הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם היום'.

וכן תהיה לנו, בגלותנו זה המר, שלא זו בלבד שאין להגלות שום שליטה חס ושלום על ישראל, כי ישנה ההגנה הרוחנית דערי מקלט - דברי תורה קולטין, אלא עוד זאת, ש'ונס . . וחי', שנמשך לכל אחד ואחד מישראל ענין החיים, חיים אמתיים.

עדי קיום היעוד 'יחינו מימים ביום השלישי קמנו ונחיה לפניו', בחיים הנצחיים, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, וחקף ומיר ממש (חלק לט עמ' 19 ואילך):

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (ה' ו')

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

בכל יום אפשר לזכות להשיג התורה כבמעמד הר סיני ולשמע מפי השם יתברך

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. וענין ברש"י פרשת יתרו (שמות כ א) 'על פני' כל זמן שאני קים, שלא תאמר לא נצטוינו על עבודה זרה אלא אותו הדור. והקשיא מפרסמת, מהיכא תיתי לומר שלא נצטוינו אלא על אותו הדור.

והתרויני, כי ישראל שמעו התורה מפי הגבורה, ונמצא הם למעלה מפל משרתי עליון, אבל האמות שלא

שמעו המצות מפי הגבורה לכה גוי העובד בשתוף פטור, אבל ישראל ששמעו התורה מפי השם לכה חלילה וחס ליה ישראל לעבד בשתוף 'בלתי לה' לבדו' (שמות כב ט).

ושמא תאמר שזה נאמר על הדור ששמעו תורה מפי השם שהיו למעלה מפל משרתי עליון, אבל הדורות הבאים שלא שמעו התורה מפי השם שמא תאמר חס ושלום להם לא נאסר בשתוף.

לזה נאמר 'על פני', ופרש רש"י כל זמן שאני קים, כלומר שהבורא ברוך הוא נצחי תמיד וכל מעשיו קימים תמיד, ובכל יום, פאשר האדם זוכה, משיג התורה כמעמד הר סיני, ושמע התורה מפי השם פאשר אז במעמד הר סיני, כי האדם מישראל אפשר לו להשיג זה המדרגה פאשר במעמד הר סיני.

ונמצא כל ישראל מזהרים לעבד את ה' לבדו, כיון ששמות ישראל יכולים להשיג בכל יום מעמד הר סיני, מה שאין אמה ולשון יכולים להשיג.

וזה שפרש רש"י כל זמן שאני קים, כלומר כיון שאני קים גם כל מעשי קים לעד, ונאסר על כל הדורות לעבד בשתוף חס ושלום בלתי לה' לבדו:

שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמד עמדי וגו' (ה כז-כח)

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

הצדיק מזרח אור הקדשה בנשמת חסידיו אף ללא אמר ודברים

אפשר לפרש שהם גם דברי משה לבני ישראל 'שובו לכם לאהליכם' (הרמז לשבת קדש פנ"ל) 'אתה פה עמד עמדי', לקבל פני רבו בשבת קדש ולהתפלל אתו ביחד, שזהו 'עמד עמדי', ואין עמידה אלא תפלה, וגם אפלו בעמידה לחוד בלי שום דבור יש כח ביד הצדיק להזריח ולהאיר בהדבוקים בו אור ה' שידעו לתקן מעשיהם לרצון בוראם.

וזהו ואתה פה עמד עמדי (בעמידה לחוד) ואברהם אליך את כל המצוה וגו' ישפיע עליך קדשה ודעת לקים את כל המצוה וגו' וגם להשיג באפס מה בגדלות הבורא ברוך הוא, עמ"ד נוטריקון ד'שליט ע'ל מ'לכיא:

• לשונות של אור •

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (ו ה)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א באור 'בכל לבבך' בשני צריף - הפיכת להב אש היצר כלו לאהבת הבורא פרוש 'בכל לבבך' אמרו רז"ל (ברכות נד.) בשני צריף - ביצר טוב וביצר הרע, והינו שכל כח ועצם הלהב רשפי אש בוערה מפל מיני יצר הרע שבעולם הנה יתהפף הלהב כלו לאהבת ה'. וכמו שיהיה לעתיד דכתיב 'כי אז אהפף אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד' (צפניה ג ט), והינו שאפלו כל העמים עובדי גלולים, שהן שרשי התאוות גשמיים, יתפף להם שפה ברורה לקרא כלם כו'.

הפיכת ה'אחורים' ל'קדשה'

והוא ענין 'אתהפכא חשוכא לנהורא' ו'לעבדו שכם אחד'. פרוש 'שכם' בחינת אחורים בתר כתפין, והינו פענין מה שנגמר ו'אתה הסבת את לבם אחרנית' (מלכים א' יח לו), 'יתהפף להיות בחינת 'אחד' [וזהו גם כן ענין 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך' (בראשית מח כב), שברור דיוסף להיות מבחינת שכם בחינת אחד הוא בבחינה שלמעלה יותר מברור דהשכבטים].

'ואהבת' - לשון צווי ולשון עתיד

וזהו פרוש 'ואהבת' שהוא לשון צווי וגם לשון עתיד, לומר שלעתיד סופך לאהב את ה' בכל לבבך כי לא ידח ממנו נדח.

'ובכל נפשך' - אהבה גדולה ועצומה שאינה נתפסת בלב כל אדם אלא רק בנפשות הצדיקים

'ובכל נפשך' הוא בחינת אהבה גדולה מזו שאינה נתפסת בלב האדם, לפי שאין בגשמיות דגמטה וכערפה כלל פי אם לה' לבדו, והיא אהבת הנפש האלקית לבדה, וכמו שנגמר 'נפשי אויתך' (ישעיה כו ט). והאהבה הזאת היא מתלהבת ומתלהטת בנפשות הצדיקים פי היכל ה' הנה וכלי בית ה'.

'ובכל מאדך' - אהבה רבה שאינה נתפסת אפלו בנשמות הצדיקים

'ובכל מאדך' היא בחינת אהבה העולה על כלנה, שהיא בחינת אהבה רבה במאד שאינה נתפסת אפלו בנשמות הצדיקים, וגבהו דרכיה במאד מאד למעלה מעלה מבחינת הנבדלים, שהוא לדבקה בו יתברך ממש באין סוף ברוך הוא.

והנה כתיב 'גדול ה' ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר' (תהלים קמה א), וכך האהבה

הנמשכת מזה היא בבחינת 'מאד' בלי שעור וגבול, ואין הנפש יכולה להשיגה, להיות שהנפש היא בחינת נבדל בבחינת כלי וגבול.

רק בעלי תשובה זוכים למדרגת אהבה רבה זו

אך הזוכה לאהבה רבה הזאת, הם בעלי תשובה, על דרך מאמר רז"ל (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד.

והענין כמו שנגמר 'פיתרון האור מן החשך' (קהלת ב יג). פרוש שיש תרון ומעלה לאור בשבא מן החשך ונא, והינו כשישים האדם אל לבו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' הנה בכל ימי חיי הבלו, שהם חשך ממש והסתר פניו יתברך, ואף על פי כן בך הנה חפץ ומתאנה וכו'.

מכל שכן וקל וזמר שיש תרון מעלה לאור ה'.

אשר לזאת תתברך ותתגדל האהבה במאד בניתר שאת ומעלה לאין קץ להוציא נפשו ממאסרה להשתפף אל חיק אביה אין סוף ברוך הוא ממש ולדבקה בו ממש.

באור ענין זדונות נעשים פזיזות

וזהו ענין זדונות נעשו פזיזות על ידי תשובה (יומא פו:), פי יעלה ויבא להגיע לבחינת אהבה רבה הנ"ל. ולכן אפלו צדיקים גמורים אין יכולים לעמד, להיותם בחינת 'גמורים', מלשון כלי שנגמר מלאכתו, ועדין הם בבחינת כלי.

ולזה הזהירו רז"ל במאד הני שפל רוח בפני כל אדם (אבות פ"ד מ"ט), כדי להיות נשבר ונדכה ונכנע ורוחו נמוכה בכדי שאיר עליו אור האהבה פיתרון האור הנ"ל (דרושים לסוכות פ, ד - פא, א):

ודברת כם בשכתך כביתך וגו' ובשכתך ובקומך (ו י)

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א

איכות הקימה תלויה באיכות השכיבה

יש לדיק באמרו 'ובשכתך ובקומך' מקדים שכיבה לקימה, פי אף שבעלמא היום הולך אחר הלילה, הנה איתא בטור ובשלחן ערוך בהלכות ברפת התורה (או"ח מו יב) דלענין למוד התורה הלילה הולך אחר היום שעבר, ולכן ברפת התורה על הלמוד של היום פוטר הלמוד של הלילה, עד כאן.

ואם כן גם הפתוח דידן העוסק בלמוד התורה הנה צריך להקדים הקימה

לפני השכיבה ולומר 'ובקומך ובשכתך'. והנראה לומר בעזרת השם יתברך, על פי דברי דודי זקני הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א, אשר הקשה, דהנה המתבר בשלחן ערוך (או"ח א א) כתב: יתגבר פארי לעמד בבקר לעבודת בוראו וכו', וכתב שם הרמ"א בהג"ה: ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב וכו'. ותמה מה ענין זה אצל זה, והרי המתבר מזרי בהשפמת הבקר והרמ"א מזרי בשכיבת הלילה, והנה צריך לכתב ההג"ה שלו בדיני השכיבה.

ותרין, פי השפמת הבקר תלויה בשכיבת הלילה, פי מי ששוכב בלילה פארי קם בבקר פארי ומי ששוכב בלילה פסוס קם בבקר פסוס.

לפיכך פאשר כתב המתבר פי צריך להתגבר פארי לקום בבקר, מיד הוסיף הרמ"א פי התנאי לזה הוא שגם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ואז פאשר ישכב פארי יוכל לקום בבקר פארי, ודברי פי חכם חן.

ועל פי אלו הדברים יובן היטב למה הקדים הפתוח 'ובשכתך' לפני 'ובקומך', לרמוז על האמור אשר איכות הקימה תלויה באיכות השכיבה, וכאשר יעסק בתורה בשעת השכיבה וישכב מתוך דברי תורה, אז יוכל גם לקום בבקר בנפש חפצה לעסק התורה:

• לשונות של אור •

פרשת ואתחנן

רזא דשבת

רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א

קבלת התורה נמשכת עד פרשת ואתחנן

קבלת התורה הקדושה של שבועות נמשכת עד פרשת ואתחנן:

אמונה

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

הרהורי תשובה מאהבה על ידי אמונת היחוד

מי שיש לו מח בקדקדו להשכיל ולהיטיב, מתמלא בהרהורי תשובה מאהבה במחשבה קדושה באמונת היחוד לדעת כי אין עוד מלבדו יתברך שמו וכו' (פרשת ואתחנן ד"ה בצר לך):

גשמייות

זרע ברוך

רבי ברוך פינקס מסקאלנע זיע"א
'ועבדתם שם וגו' עץ ואבן - ריצה
אחר הגשמייות

וְעַבְדְתֶם שֵׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ
וְאָבֶן וכו' (ד כח), הִינֵנו שְׂכָל
מַגְמַתֶם וְעַבְדֶּה זָרָה שְׁלֶהֶם יִהְיֶה זֶה שִׁיחֵיו
רְצִים אַחַר הַגְּשָׁמִיּוֹת - אֶהְבֵּת כֶּסֶף וְעֵץ
וְאָבֶן:

דברים בטלים

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה ארני לייב מגור זיע"א
שיחה בטלה מפרידה מהדבקות

ע"י שיחה בטלה נפרש ונכרת מלהיות
דבוק בהש"ת, ועל ידי זה קשה אחר
כך לגשת למים מצותו ית' (פרשת ואתחנן):

אור התורה

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
הדבורים הם אורות עליונים ודברים
בטלים גורמים להשפיעם במקום שאינו
ראוי

כִּינֵן הָאָדָם אִיד שְׂצָרִיד לְהִיזוֹת שׁוֹמֵר פִּי
וּלְשׁוֹנוֹ מִלְדַּבֵּר דְּבָרִים בְּטָלִים, שְׁהָרִי
כָּל הַדְּבוּרִים הֵם אִוּרוֹת עֲלִיּוֹנִים הַקְּבוּעִים
בְּנַפְשׁ כְּתָר חֲכָמָה כּו', וְהֵן הֵן הַדְּבוּרִים
הַמְתַּגְּלִים בְּהַמוֹצְאוֹת, וְכַשְׁמִדְבַּר דְּבָרִים בְּטָלִים
הוּא מַלְבִּישׁ אִוּרוֹת עֲלִיּוֹנִים בְּמָקוֹם הַטּוֹנֶפֶת
(פרשת בחוקות):

דורות

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
אף שהדורות מתמעטין נקדת הלב
מזדככת

שְׁמַעְתִּי מֵרַחֵק וְצִ"ל (פאידביצה) שְׁאָמַר
בְּשֵׁם הַרְבֵּי ר' בִּינָם זַלְלָהּ ה',
שְׁאָמַר שְׁאֵף שְׁהַדּוֹרוֹת הַמַּחֲוֹת מִתְּמַעֲטִין
בְּכָל פֶּעַם אֲבָל נִקְדַּת הַחַיִּים שְׂבָלֵב מִתְּרַחֵב
תְּמִיד וְנִעֲשֶׂה מְזֻכָּר בְּכָל פֶּעַם בְּגִלּוֹת יוֹתֵר.
וְאָמַר רַחֵם שְׁהֵינָה לוֹ זֶה לְדַבֵּר חֲדָשׁ
כְּשִׁשְׁמַעוּ בַּפְּשִׁיטָא, וְאַחֲכַּי מְצָא הַדְּבָר
מִפְּרֵשׁ בְּכַמְּהָ דִּבְחֵי וְלֹא פִּרְשׁ לָן אִיֵּה
מְקוֹמָן (פרשת ואתחנן):

צדיקים

דעת משה

רבי משה אליקים בריעה מסוּדְנִיץ זיע"א
הַרְגֵּשׁת הַמַּגִּיד מְקוֹדְנִיץ זיע"א עַל הַבֵּית
שָׁבוּ שָׂרְפוּ אֶת הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ תּוֹלְדוֹת
יַעֲקֹב יוֹסֵף

בְּהִיּוֹת הַרְה"ק אַאמו"ר הַמַּגִּיד הַקְּדוֹשׁ
מְקַאֲוִנִיץ נ"ע בְּק"ק בְּרָאד, מְדִי
עָבְרוּ אֲצֵל הַבַּתִּים לַמַּחֲזֵז הַפְּצוּ עֲמַד אֲצֵל
בֵּית אַחַד כְּמַתְמִיחַ, וְשִׁאלוּהוּ מַה נִּשְׁתַּנַּה בֵּית
זֶה מִשְׁאָר בַּתִּים אֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ מִתְמַיֵּה עֲלָיו.
וְעֵנָה כִּי לֹא יוֹכֵל לִסְבֹּל טְמֵאת הַבֵּית הַזֶּה.
וְאַחַר הַחֲקִירָה וְהַדְרִיֶּשֶׁה נִתְּוַדַּע כִּי בְּמָקוֹם
הַזֶּה שָׂרְפוּ סִפְרֵי תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף רַחֲמָנָא
לְעָלְו, לְזֹאת עָלָה צַחַנְתוֹ מִטְּמֵאתוֹ עוֹד לְפָנָיו
(פרשת ואתחנן):

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א
תְּשׁוּקַת הַחֲסִידִים לְהַסְתוֹפֵף בְּצֵל
רְבוּתֵיהֶם בְּשִׁבְתָּ כְּמוֹרֶשֶׁת הַבַּעַל שֵׁם
טוֹב וְתַלְמִידָיו

וְכֵן הוּא תְּשׁוּקַת יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר
לְרֵאשִׁיָּהֶם וּמְנַהֲיָהֶם הַקְּדוֹשִׁים, כִּי
אֶתְפַּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה בְּכָל דְּרָא, וְכִמוֹ שְׁהָאִירוּ
לְנוּ הַבַּעַשׂ'ט הַק' וְתַלְמִידָיו הַק' זי"ע
וְעַכְ"י - שְׁעַל פִּיָּהֶם אָנוּ חַיִּים, שְׁמַתְאַסְפִּים
חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה אֵל רֵאשִׁי וּמְנַהֲיָי
הַדּוֹר לְקִנּוּת לְנַפְשָׁם קְדֻשַׁת ש"ק וְאַמּוֹנַת
הַיַּחֲוּד - אֲשֶׁר שְׁנִיָּהֶם קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה
(פרשת ואתחנן ד"ה קרב אתה).

תורה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
לְמוֹד הַתּוֹרָה לְשִׁמָּה מִבְּטַל הַדִּינִים
'וְדַבְרַתְּ בָם', וְדַרְשִׁינוּ בְּגִמְרָא וְלֹא בְּדַבְרִים
בְּטָלִים, פְּרוּשׁ כְּשִׁתְּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה
לְשִׁמָּה אִזּוֹ לֹא תִהְיֶה צְרִיךְ לְדַבֵּר לְבְטַל דִּינִים,
כִּי מִמִּילָא הֵם בְּטָלִים (פרשת קדושים):

תפלה

שם משמואל

רבי שמואל מסוּבְטוֹב זיע"א
צְדִיקִים שְׁלֹא נִרְאוּ עֲלֵיהֶם תְּנוּעוֹת
וְהַתְּפַעְלוֹת בַּתְּפִלָּה - הַרְבֵּי רַבֵּי בּוֹנִים
מִפְּרִישִׁיטָא זיע"א
הַקְּדוֹשִׁים וְהַצְּדִיקִים הֵיוּתָר גְּדוֹלִים שְׁהֵם
בְּחִינַת מַח אֵין נְרָאוֹת מֵהֵם

תְּנוּעוֹת וְהַתְּפַעְלוֹת בַּתְּפִלָּה. וּבְאֲזִינוּ שְׁמַעְנוּ
שְׁהַקְדוּשׁ הַרְבֵּי רַבֵּי בּוֹנִים מִפְּרִישִׁיטָא זַלְלָהּ ה'
הִיָּה מִתְּפַלֵּל בְּלֵי שׁוֹם תְּנוּעָה, אֵלֹא הִיָּה עוֹמֵד
כְּמוֹ עַמּוּד שֶׁל אָבֶן וְרַק עֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמַעוֹת
וְשׁוֹפְעוֹת בְּלֵי הַפּוֹנוֹת.

הַאֲדָמו"ר מְקוֹצֵק זיע"א

וְכ"ק אָבִי אַדְמו"ר זַלְלָהּ ה' סִפְר, שְׁבִהִיּוֹתוֹ
חֹלָה רַח"ל נְצִטָּה מֵאֵת כ"ק זְקֵנֵי
הַאֲדָמו"ר הַגְּדוֹל זַלְלָהּ ה' מְקַאֲצֵק לְהַתְּפַלֵּל
בְּר"ה וְיוֹהַכ"פ אִתּוֹ עֲמוֹ בְּחִדְרוֹ הַמִּיחָד שְׁעַל
יָד בִּיהַמ"ד הַגְּדוֹל, וְלֹא הִיָּה רוֹאֵה בּוֹקֵנֵי
זַלְלָהּ ה' שׁוֹם תְּנוּעָה וְהַתְּפַעְלוֹת בְּכָל הַתְּפִלָּה,
אֵלֹא פָּנָיו הֵיוּ בּוֹעֲרוֹת כְּלַפְיָדִים וְכַמְלָאָד ה'
נוֹרָא מֵאֵד (שנת תרע"ה):

תפלין

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

עַל יְדֵי מְצוֹת תְּפִלִּין מִתְעוֹרֵר רִשָּׁם כָּל
הַמְצוֹת שְׁעֵשֶׂה הָאָדָם

בְּהַמְצוֹת הַנַּחַת תְּפִלִּין בְּכוֹנַת הַלֵּב, יִתְעוֹרֵר
עִם הַמְצוּה הַזֹּאת בְּפֶעַם הַיָּמָא
כָּל הַמְצוֹת שְׁעֵשֶׂה מִיָּמָיו, שְׁנִשְׂאָר רִשָּׁם
קְדֻשַׁתָּם בְּמָקוֹם הַהוּא מִכְּבָר כְּנ"ל:

עמוד התפלה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בַּתְּפִלַּת מֹשֶׁה נִרְמָזוּ הַנְּהַגוֹת הַתְּפִלָּה

וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר, עַל
דְּרָךְ מַה שְׂכַתּוֹב בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ
(ח"ג רס). דְּבַפְּסוּקִים אֵלֶּה רְמָזוּ עֲנִין הַתְּפִלָּה.
וְאַפְשָׁר לְרָמֵז עֲנִין זֶה בְּשִׁלְמוֹת בְּפְסוּקִים
אֵלֶּה, דְּבָא לְרָמֵז לָהֶם מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלָיו
הַשְּׁלוֹם עֲנִין הַתְּפִלָּה, דְּהִינּוּ, בָּא לִוְמַר
לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁאֵנִי אוֹמֵר לָכֶם [ש]עֲשִׂיתִי
בַּתְּפִלָּה, כִּךְ תִּהְיֶוּ עוֹשִׂים.

הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לְהֵאמֵר בְּדֶרֶךְ תְּחִנוּנִים

וְזִהוּ הַסֵּדֶר, הִנֵּה הַתְּנָא אָמַר (אבות פ"ב
מ"א) אֵל תַּעֲשׂ תְּפִלָּתְךָ קִבְעָה, אֵלֹא
רַחֲמִים וְתְּחִנוּנִים לְפָנָי הַמְּקוֹם, וְזִהוּ שְׁאָמַר
וְאַתְחַנֵּן אֵל ה', דְּהִינּוּ תְּפִלָּתִי כִּי אִם
תְּחִנוּנִים. וְהִנֵּה וְאַתְחַנֵּן גִּימְטְרִיא 'תְּפִלָּה',
לִוְמַר הַתְּפִלָּה כִּי אִם תְּחִנוּנִים.

הַתְּפִלָּה דּוֹמָה לְסוּד הַשִּׁירָה

וְהִנֵּה וְאַתְחַנֵּן גַּם כֵּן גִּימְטְרִיא 'שִׁירָה',
וְאָמַר בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ג רפד) מֵאִי טַעֲמָא
מִשֶּׁה אָמַר 'שִׁירָה' לְשׁוֹן נְקֻבָּה, מִשׁוֹם
דְּמִשֶּׁה סְלִיק מִתְּתָא לְעֵלָא וְאַחַר כִּךְ נַחֲתִי

אוצרות גאוני הדורות

פי יהיה מקירות הלב, וזה ה'לב' אותיות 'להב' הוא נקרא התלהבות לעבודתו ותבונה:

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

התפלה היא כקשת | כפי כמה שהלב נדחק ומצטער כן עולה התפלה יותר למעלה

הגיד כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה, דהא דתפלה נקראת 'קשת' כמו שנאמר 'בחבבי ובקשתי' (בראשית מח כב) שפרש"י רש"י 'בחכמתי ותפלתה'.

הינו דכמו קשת כל כמה שמתח את יתר הקשת ומושיף לאחור, לעמתו הולך החץ למרחוק יותר, כן תפלה כל כמה שהלב נדחק ומצטער ביותר, לעמתו התפלה עולה למעלה ביותר, עד כאן דבריו הקדושים.

ולפי זה מוכן שלא כל תפלות המתפללים שרין, יש שהיגון שבלבבו עוד מצא מקום בקירות לבבו אלא שמצטער ומתפלל להושע, ובאשר היא מגבלת עדין בתוך הלב, כן לעמתו עולה למעלה נמי רק בגבול ידוע.

אכל יש תפלה שהלב קטן מהכיל את יגונו ותקצר נפשו בעמלו עד שכמעט אשתקיל מלוליה ומתפרצת התפלה למעלה מגבול וגדר הלב, תפלה זו עולה למעלה מכל גדר וגבול ומעוררת את הרצון העליון למעלה מן הטעם, כי הטעם הוא גבול וגדר הדבר, ותפלה שהיא למעלה מגבול וגדר הלב מעוררת למעלה נמי למעלה מגבול וגדר, הרי היא מפיקה רצון למעלה מהטעם (שנת תרע"ו):

אחרי זה אמר אמה החלות להראות את עבדך, כאן כתב 'עבדך' בפרוש, לרמוז על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לה.) דבשאל ראשונות צריך לעשות עצמו כעבד שמסדר שבחיו של רבו, ובאמצעות כעבד ששואל פרס מרבו, ובשאל אחרונות כעבד שמקבל פרס מרבו. **דהינו**, שבכל לפני התפלה צריך לעשות עצמו עבד כדי שתקבל תפלתו. לפיכך אמר כאן תחלה 'אמה החלות להראות את עבדך', כלומר, באיזה פח אני זוכה שתאיר התפלה, כמה שאני קורא עצמי עבד:

חיים וחסד

רבי חיים חייקא מאמדור זיע"א
בעת התפלה על האדם להיות כה מרוכז עד שלא ירגיש את עצמו כלל

כי ה' אלקיך אש אכלה הוא (דברים ד כד). 'אלהיך' פרוש החיות שבך, 'אש אכלה' ההתלהבות שבך, כי החיות הוא רצוא ושוב, תמיד להסתפל שצריך לעבד ה' ואינו נותן מרגוע, וכשעומד לעשות עובדא יעשה בכל החושים שלא ישאר חוש אחד לעצמו, כמו שמדבר לפני חברו שאין מרגיש שום חוש, כן צריך להיות בתפלה שיתן שבח להשם ותבונה, אבל אם מרגיש חוש אחד מחושיו הרי התפלה אינה כלום.

'הלב' אותיות 'להב'

וכל החושים מתפשטים מהלב, וכשואה שאינו מדבר מקירות לבו רק מהשפה ולחוץ, אז יראה לטורח להעמיק שיהיו כל החושים מקבצים שם, ועל ידי כן לשמך יהיו כל החושים מקבצים ונכללין בדבור

מעלא לתתא, ודא היא תשבחתא דאיהי מעליא. וכך הוא ענין התפלה, דתחלה עולים העולמות מלמטה למעלה, ואחר כך יורד השפע מלמעלה למטה. לפיכך נרמזה מלת 'שירה' במלת 'ואתחנן' שהיא רמוזה בתפלה, לרמוז דהתפלה תהיה דומיא דשירה.

יהיה כעבד

והנה מלת 'בעת' בחלוף התיוו בדלת באותיות דטלנו"ת, הוי 'בעת' אותיות 'עבד', לומר דצריך לעשות עצמו עבד קדם התפלה.

הכונה בלב

והנה ב'עת ה' הוא ליאמר ראשי תבות 'הלב', ו'לאמר' היא האמירה, לרמוז דהפונה שהיא הלב והאמירה, צריך שיהיו שוים בשעת התפלה, כמו שנאמר (תהלים ט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך'.

ענין 'אדני שפתי תפתח'

אחר כך אמר 'אדני', הוא רומז על 'אדני שפתי' שבתחלת התפלה, משום ד'אדני' הוא במלכות, והיא נקראת 'שער השמים'. ו'אדני' נמי במלוי גימטריא 'תפעה', לרמוז דהיא פתח השערים של מעלה. ו'אדני' נמי גימטריא 'היכל', דהיא ההיכל שבו נכנסות התפלות.

התפלה מעלה מ'ו'

אחרי זה אמר הנו"ה בנקוד אלהים, לומר דעקר התפלה הוא הנו"ה משלבת ב'אלהים', שהוא להעלות מין נוקבין ולהוריד מין דוקרין.

סדר התפלה כעבד לפני רבו

אוצרות גאוני הדורות

ואם כן כף התפלל משה אמה החלות להראות את עבדך וגו', רצה לומר שכל הנסים והיך החזקה שעשית באמות, לא בידי עשיתי ליחס אלי הפעלות של שפיות דמים שלא אהיה ראוי לבנות הבית המקדש על ידי כמו דוד, רק אמה החלות להראות את עבדך, כלומר שלא היה רק ראיה לבד ואמה פעלת הכל ולא עשיתי מאומה, לכן **אעברה נא ואראה את הדר טוב הזה והלבנו**, שייבנה הבית המקדש על ידי.

אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר

הרבה, ואם כן אין ראוי שייבנה בית המקדש על ידו יען פי דם הרבה שפך, ואם כן אין לו טענה שרצונו לבנות הבית המקדש בעצמו.

אך באמת אינו דומה כלל לדוד, דוד הוא היה הורג אלפים בידי ממש, לכך שפך לומר שדם הרבה שפך ואין ראוי שייבנה הבית המקדש על ידו, אבל משה בשום פעם לא מצינו שילחם הוא בעצמו עם האמות, רק עקר המלחמה ישראל עשו, רק משה התפלל בעדם שיניצח ישראל, ואם כן הוא בידי לא שפך דם כלל.

אמה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה (ג כד)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר זצ"ל

תשוקת משה רבנו לבנות בית המקדש

משה היה מתאוה שהוא בעצמו יבנה הבית המקדש, אמנם לכאורה יש לתת טעם דמשה לא יכל בעצמו לבנות הבית המקדש, וכמו שאמרו חז"ל דלדוד אמר הקב"ה שאין ראוי לבנות הבית המקדש יען כי דם רב שפכת, רק שלמה בנו שלא היה מלחמות בימיו הוא יבנה הבית המקדש (דב"י א' כב ח), אם כן הרי לכאורה גם בימי משה היה גם כן מלחמות

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו (ד ט)

ברפת טוב - פתר שם טוב

רבי טוביה הכהן זצ"ל

הזכרת שמו של הקב"ה לאחר שתי תבות

נראה לפרש על דרך מאמר וז"ל (חולין צא:) ישראל מזכירים את השם אחר שתי תבות 'שמע ישראל' אלהינו וגו', והמלאכים אחר שלש תבות 'קדוש קדוש קדוש' וגו', ועל פן אמר אשר לו אלהים קרבים, ורצה לומר שזכיר 'אלהים' דהינו ה' כל כך בקרוב אחר שתי תבות כמו ישראל.

לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם (ד ט)

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל

אסור בל תוסיף לומר על אסור דרבנן שאסורו מהתורה

נראה לפרש על פי דברי הרמב"ם ז"ל (ממרים פ"ב ה"ט) שכתב, הואיל ונתנה תורה רשות לעשות גדרים וסגים איך אמרה תורה לא תוסיף, אלא שלא יאמר על דרבנן שהוא דאורייתא, וכן בכל תגרע, יענין שם.

וזה פונת הפתוב לא תספו על הדבר, ומה הוא הוספה, לאמר אשר אנכי מצוה אתכם. ובכל תגרע, אם חכמים עשו סג כמו שלא לתקע שופר בשבת לשמר, לא תאמרו אשר אנכי מצוה אתכם שהוא מן התורה.

לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם (ד ט)

גז צאנף

רבי שמעון גז זצ"ל

אין לעבר עברה כדי לקיים את מצות תשובה

הקשה רבי שלמה אפרים מלונגטשיץ בספרו 'כלי יקר', שאמנם אסור הוספה על המצות מוכן הוא, פי היה מקום לומר שאין חסרון במה שמוסיף על המצות, שהרי מקיים הוא את כלם. אף קשה, מה הצורך לצוות שלא לגרע מן המצות, והלא פשוט שאין לגרע ממה שצונו? (וע"ש בתירוץ).

ונראה, שהנה אמת מתרנג"ג המצות היא מצות התשובה, וכנאמר 'ושבת עד ה'

דיקא, שאני לפניך כעבד אם פן מסתבר שתפעל תפלתך, לכן ממילא אעברה נא וגו', על זה השיב לו ה' רב לך וגו', רצה לומר יש לך דין רב ושר לפני אשר אינך יכול לפעל כל כך בתפלתך.

קול אריה

רבי אברהם יהודה אריה ליב שוורץ זצ"ל

משה רבנו מרב גדלותו לא היה יכול להנהיג את באי הארץ

שמעתי מאא"ז הגה"ק זצ"ל, וכן ראיתי בספר 'שערי חכמה' מבעל 'שמן רוקח' וז"ל בחלק הדרושים שכתב לפרש מה שכתב רש"י ז"ל על 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא' (דברים לא ב) מלמד שנסתמו מעינות החכמה, ותכן הדברים דידוע דמנהיג צריך להיות כפי הדור, וכמו שפגד קטן וקצר אינו טוב לאיש גדול, כמו כן פגד גדול ורחב אינו נכון לאיש קטן וגוץ, פן בענין מנהיג ישראל כמו שאינו נכון למנהיג אם אינו גדול בתורה שיהיה נשיא אצל עיר מלאה חכמים וסופרים, כמו כן בעיר אשר מלאים אנשים בורים וריקנים אינו נכון להם מנהיג ורב שהוא גאון גדול מאד, פי לא יוכל להוריד את עצמו ללמדם להסביר להם ולהבינם כל דבר ודבר [וכו']. ועיין שם מה שכתב בזה עוד לפרש, דאחר שחטאו בעגל אמר לו הקב"ה למשה לך רד מגדלתך (ברכות לב), הינו פי אז שוב לא היה ראוי להיות מנהיג, פי משה היה גדול מאד והם ירדו הרבה ממדרגתם, על פן היה צריך לירד ממדרגתו. אמנם משה רבנו ע"ה בכל יום ויום הוסיף לעלות במעלות גבוהות מאד, עד שבתשלום שנותיו פן מאה ועשרים שנה לא היה תו יכול להיות מנהיג שלהם גם שיהיו פלם צדיקים אותו דור שנקנסו לארץ ישראל וכבר מתו דור המדבר, ומשה היה אז בתכלית השלמות, ותחסרהו מעט מאלקים, ואם פן לא היה שוב יכול עוד למסר להם מעינות החכמה פי לא היה שוה להם בערך הראוי, וזהו שאמר הפתוב 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא' פי נסתמו ממנו מסירת מעינות החכמה, הינו פת המסירה ללמד העם דעת ולהבינם, ועל פן היה סמוך למותו ולילוף מזה העולם, עד כאן דבריו הנעימים.

וזה שאמר הקב"ה למשה שרצה להכנס לארץ ישראל והתפלל הרבה, והשיב לו הקב"ה רב לך, אתה גדול ביותר ולא תוכל להיות עוד מנהיג שלהם, על פן אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה.

בעבר הירדו החר הטוב הזה והלכנו (כה)

גריגר חרדל

רבי עיניאד עקוקא זצ"ל

תשובת הרבים כבר נלמדה מחטא העגל

מוכא במדרש (דברי י, ט), שאמר ה' למשה, אתה רוצה לאחז את החבל בשני ראשיו, אם "אעברה נא" אתה מבקש לקיים, בטל 'סלח נא' ואם 'סלח נא' אתה מבקש לקיים, בטל "אעברה נא". ויש להבין, מדוע סותרת בקשת משה "אעברה נא", לבקשתו 'סלח נא'.

ונראה לכאר, בהקדים את דברי הגמ' בע"ז (ד), שלא היו ישראל ראויים לחטא בחטא העגל. ומה שחטאו, היה כדי ללמד שגם רבים שחוטאים, יכולים לשוב בתשובה. ואפשר, שבכך למד משה זכות על ישראל, ומטעם זה, סלח ה' לישראל על חטא העגל. עוד יש להקדים את המבאר במדרש (ש"ר מח, ד), שמשה היה נחשב למלך, ולמדו זאת מהפסוק "ויהי בשרון מלך" (דברים לג, ה). עוד יש להקדים (ע"י תוספתא ע"ז פ"א ה"ד, וש"ת הרשב"א ח"א ס"י קמח), שהמלך דינו כרבים.

ועל פי זה יובן, פי מה שבקש משה מה' "אעברה נא", והינו שישלח לו על חטא מי מריבה, היה זה בטענה שעל ידי כך יהיה אפשר ללמד שאפשר לשוב בתשובה על חטאים. ועל כך ענה לו ה', הרי דינך כמלך, ומלך דינו כרבים, וזה שרבים יכולים לשוב בתשובה, כבר אפשר ללמד מזה שפסלחתי לישראל על חטא העגל, ורק אם בטל 'סלח נא' לישראל, שאז לא יהיה אפשר ללמד זאת משם, אז יהיה עלי לסלח לך כעת, כדי ללמד שרבים יכולים לשוב בתשובה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג כו)

פרווי לחם

רבי אשר אנשילי יהודה מילר זצ"ל

מעלת משה רבנו כשר לפני המלך

ויש לומר דהנה איתא (ברכות לה:) דאמר רבי יוחנן לאשתו דלכן רבי חנינא פעל בתפלתו והוא לא, הואיל וחנינא הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך, ופרש רש"י עבד פן בית שיוצא ונקנס שלא ברשות, ענין שם.

ואם פן זהו שאמר גם פן משה רבנו ע"ה אתה החלית להראות את 'עבדך'

מצות התפלה

אבודרהם

רבי דוד אבודרהם זצ"ל

כפי כונת הלב מתקבלת התפלה

ודע כי לפי הפונה תקבל התפלה, שנאמר (שמות כב כב) 'כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע' [וכו.]. ופרש"ה ר' אברהם ב"ר יצחק אב ב"ד יעבדתם את ה' אלהיכם' (שמות כג כה) לשון עבודה הוא, להסיר המחשבה הטרודה בעסקי העולם ולהביאה בשעבוד הפונה, ותמצא פי' תפלה בגימטריא 'בכוננת הלב', וגם בגימטריא 'עבודת לב'.

וכל הרוצה שתשמע תפלתו יכון בתפלתו להתחנן לפני יוצרו, שכן במשה כתיב (דברים ג כג) 'ואתחנן אל ה', ותמצא כי 'ואתחנן' בגימטריא תפלה, לומר שאין תפלה אלא בתחנה. (דיני שמונה עשרה)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

ונענע בעת התפלה

ורכנו אפרים ז"ל כתב 'ואתחנן אל ה' עם התבות גימטריא 'מן חנם', לומר כל המתפלל ומתחנן לפני ה' בכונה, אף שאינו ראוי נותן לו שאלתו חנם.

עוד 'ואתחנן' גימטריא 'התיק', וגימטריא 'תפלה', וגימטריא 'ישרה', רצה לומר רמז פשיטתלל האדם לפני השי"ת צריך לנענע גופו שהוא תיק של הנשמה, כדי שיתפונן אל ה' בתחנונו לומר בכונה, וכוונת לא יטעה בתפלתו, ואז תהיה 'ישרה', וזה הישר בעיני ה', עכ"ל.

ודברי הרב ז"ל כמנהג אשכנזי, אמנם אנו נוהגים כמנהג סרוק וקורמ"ע ז"ל דאסרו הנענוע, ולפי זה יש לומר הרמז בסגנון זה, גימטריא 'התיק', גימטריא 'הישר' גימטריא 'תפלה', רמז, התיק שהוא הגוף יהיה ישר שלא יתנועע בעת התפלה.

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

תפלל בשמחה רבה כמי שאין לו שום צער וצרה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר (דברים ג כג) 'שָׁבָא מִשָּׁה רַבְּנוּ עִי' לְלַמֵּד אֶת יִשְׂרָאֵל דַּעַת וְעֵצָה טוֹבָה, שְׁכַל אָדָם הַמִּתְפַּלֵּל לְהַקְבִּי אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצַרָה גְדוֹלָה לֹא יִתְפַּלֵּל בְּעֵצָבוֹן וּמְרִירוֹת

ונראה לפרש על פי מה שאמר אבא מארי הגאון הקדוש ז"ל, היות שאמרו חז"ל (ע"ז ג.) מאי דכתיב (בראשית א לא) 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין תורת מוטב, ואם לא אני אחזיר אתכם לתהו ובהו, ע"ן שם.

ולפי זה לא נתן הקב"ה פח בהבריאה רק עד יום ו' דסיון, יום שהוא מוכן לקבלת התורה, ואחר קבלת התורה נקטמה הבריאה על ידי קבלת התורה, דהינו על ידי ישראל שקבלו התורה, ומעתה קשה על מה נקטים העולם באותו יום שהוסיף משה מדעתו, דהתחלת הבריאה כבר נשלמה וקבלת התורה עדין לא היה, ועל כרחק צריכים לומר שמשה רבנו ע"ה בעצמו ובכחו קים העולם ועמדה על כחו של משה, עכ"ל.

ומעתה יתפרש גם כן מה שאמר משה רבנו ע"ה לישראל אנכי עמד בין ה' וביניכם, הינו באמצע, שבתחלה קים ה' את העולם ועמדה על כחו כפיכחול עד ו' סיון, ולבסוף כאשר קבלו ישראל התורה עמדו המה וקיימו העולם, אבל באמצע דהינו ביום שהוסיף משה מדעתו עמד משה וקיים, והינו בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה', הינו בזמן שהגדתי לכם 'דבר ה' הוא קבלת התורה שמאז נתקמה עליכם, אבל באמצע אני עמדתי וקיימתי את העולם.

את ה' אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע (ו יג)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמאט זצ"ל

אסור שתפוח עם עובד עבודה זרה

וסמך ליה לא תלכון אחרי אלהים אחרים, אפשר זה הסמיכות לרמז למה שאמרו ז"ל (סנהדרין ג:) אסור לעשות שתפוח עם עובד עבודה זרה, שמא יתחייב לו שבועה ונמצא ינכר שם עבודה זרה על ידו, והתורה אמרה (שמות כג יג) 'ישם אלהים אחרים לא תזכירו'. ורצה לומר לא תלכון לעשות סחורה אחרי עובד אלהים אחרים מטעם הנזכר כמו שכתבתי.

ואפשר רמז 'אחרי' לרמז שאסור לילף אפלו אחר עובד עבודה זרה. או רמז כשתלכו בדרך לא תאמר לחברך שמר לי אחרי עבודה זרה פלוגית כמו שאמרו ז"ל (שם).

אלהיך" (דברים ה, ל). והיה מקום לומר, שכדי שאדם יזכה לקים את כל המצוות, ובכללם את מצוות התשובה, עליו לעבר עברה, כדי שיוכל לשוב עליה בתשובה.

וזה מה שבא הפסוק לשלל, ואמר 'ולא תגרעו ממנו', כלומר, אין לכם לעבר עברה ולגרע איזו מצוה, כדי "לשמר את" כל "מצות ה' אלהיכם", ובכללה את מצוות התשובה. והטעם שאין לעשות כן, פי' תכן שמיד אחר שיחטא, ימות, מבלי שיזכה לעשות תשובה.

ואם ידאג האדם על זה שלא יוכל לקים בימי חייו את מצוות התשובה, הרי נאמר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ו, ט), ובודאי שיבוא לידו איזה חטא ויוכל לשוב עליו בתשובה, ולכן אין לעשות כן לכתחלה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו. ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים (ד זח)

פני יצחק

רבי יצחק פראנקס זצ"ל

מעלת ישראל שאין משגיחין בבת קול

שמעתי משם הרב ישראל בנפנשתי ז"ל, אמר מר בההיא דרבי אליעזר (כ"מ נט): שאמר מן השמים יוכיחו, יצא בת קול הלכה כרבי אליעזר, ועמד רבי יהושע ואמר אין משגיחין בבת קול. עתה אמר מי גוי גדול שהם מתנכחים זה עם זה ומן השמים יוכיחו, פה' אלקינו בכל קראנו אליו בת קול יוצא ואומר הלכה כפלוני.

ועוד איבא מעלה אחרת גדולה מזו, שיש כח בכשר ודם לומר אין אנו משגיחין בבת קול, והינו ודאי שהוא גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים, והתורה אמרה (שמות כג ב) 'אחרי רבים להטת', ושאי רבי אליעזר שאמרה בת קול לפיוסיה דעתיה.

אנכי עמד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה' (ה ה)

גבעת פנחס

רבי פינחס ביליץ זצ"ל

היום העולם בו בסיון על ידי כחו של משה רבנו

לזאת התפלה אזי אני מתפלל אותה בזמנה, כן אתם גם כן תדקדקו להתפלל תפלה בזמנה.

תורת יצחק

רבי יצחק מרינהולץ זצ"ל

המתפלל בכונה - תפלתו נענית

ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד כט). פתח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד. נראה לפרש דאיתא בגמרא (ר"ה יח.) שנים עלו לדון, זה נצל וזה אינו נצל כו', זה התפלל ונענה, וזה לא וכו', זה התפלל בכונה נענה, וזה לא וכו'. וזה הפונה ובקשתם וגו', כלכם תתפללו, אבל ומצאת רק יחיד, כי תדרשנו בכל לבבך וגו', זה שמתפלל בכונה.

רמז הכתוב לתפלה בזמנה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. יש להקשות למה לי 'בעת ההוא', כי מה נפקא מנה אימתי שהתפלל. נראה לפי עניות דעתי לפרש כך, כי ידוע שלכל תפלה יש זמן, הינו תפלת שחרית עד שליש היום, ותפלת מנחה בשקיעת החמה, ותפלת מוסף עד שבע שעות, ותפלת ערבית קדם חצות.

על זה הזהיר משה רבנו את ישראל שיתפללו כל התפלות בזמנם, ואל יסית לבכם אתכם שבאם שתתפלל אחר הזמן אזי תתפללו יותר בכונת הלב, אף תתפללו בזמנה, כי גם אני בעצמי מתפלל כל תפלה ותפלה בזמנה.

וזה פרוש הפסוק 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר' זה תפלה, אני מתפלל 'בעת ההוא', רצה לומר באותו הזמן השידך

אלא בשמחה, כאלו הוא שרוי בטובה מכל ענין ולא צר לו כלל.

ולכן כשהתפלל הוא על צרתו, לבקש בטול הגזרה שגזר עליו שיפטר בחוץ לארץ ולא יפגס לארץ ישראל, אף על פי שהיתה גזרה זו חשובה בעיניו צרה גדולה עד מאד, אפלו הכי התפלל בשמחה כאלו אין לו שום צרה ושום צער בלבבו.

וזהו שאמר 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא' שהיה עת צרה גדולה, אפלו הכי נראה שמחה בלבי כאלו אין לי שום מרירות להתמרמר, ותחלק תבת 'לאמר' לשנים וקרי בה לא מר. (פר' ואתחנן)

כהנת אלימלך

רבי אלימלך רובינשטיין זצ"ל

מעשי צדיקים

נמלט עלה ברעיונו כי לא יעשה זאת ללא הסכמת הרבי, מאחר ובאותו זמן בנו חדר נוסף לבית הרבי, כתב ר' חיים וולף מזוזה נאה במיוחד על קלף מהדר, ונסע עמה אל הרבי.

בבואו אל הרבי ספר כי הוא שרוי בפחד גדול, והרבי תמה, "מדוע לפחד, ממי מפחדים מלבד הרבוננו של עולם", הוא החריש ולא ענה, רק הגיש את המזוזה החדשה אל הרבי, שנהנה מהכתב היפה והמהדר, אחר שאל הרבי לשלמו, והוא הגיש את הפתקא בה כתב שהחלט שיברח לגליציה, ובלב דופק המתין לתשובת הרבי.

בקראו את הקוויטל התרומם הרבי וקרא בקפיצא, "מדוע ללכת חוץ לגבול", החסיד הגיב כי כך יעצוהו הכל, והרבי שאל, "מדוע ראוי נותני עצותיך להשיא לך רעיון לעקר מהמדינה, להיות נע ונד במדינה זרה".

הרבי פסע בחדר בעשנו המקטרת, אחר כרבע שעה עצר לידו ושאל לשמו, "חיים זאב בן צ'רנה תוה", ענה במוךא, הרבי המשיך לפסע בחדר ואז אמר, "רבוננו של עולם, חיים זאב בן צרנה תוה הוא סופר הכותב את התורה הקדושה תפלין ומזוזות, הכי ראוי שהוא יתחבא בין רשעים בקצה העולם, הוא הביא לי מזוזה מהדרת כדי לקיים זה קלי ואנהו,

בפעם העשירית והאחרונה שהתיצב בפני הועדה, והוא כבר בן שלושים, פסקו יושבי השלחן כי הוא כשיר לשרות ומגיס על אתר, ועליו לנסע מידית אל הגדוד השוכן בעיר אירקולסק שבמעמקי סיביר.

הידיעה הנוראה נפלה עליו כרעם ביום בהיר, קרוביו מהרו במרוצה אל הרבי לראדזימין לבקש עצה וישועה, והוא הורה להגיש ערעור במפקדה האזורית ולדרש שבינתים יעכבו את שגורו של האברך לסיביר.

אחר הרבה עמל ויגיעה התקבלה בקשת הערעור ונקבע זמן לשמוע שיתקים בעיר פלוצק, ובנוסף שחררו את ר' חיים וולף לנפשו עד לערעור, הגם שבני המשפחה ידעו כי בדרך הטבע קלושים הסכויים לשחרורו, שכן בערכאת הערעור ישבו שונאי ישראל מפרסמים ברשעותם.

בהתקרב מועד הערעור התאספו בסוכטשוב קרובי הסופר, שני אחיו שגם הם היו סופרים ועוד ידידים ומכרים לטכס עצה מה לעשות, והסכם שהאפשרות היחידה שנותרה בידו, היא להברית את הגבול לגליציה שבשליטת הקיסר האוסטרי.

בלית ברירה החל ר' חיים וולף להתכונן להגר אל הארץ החדשה, אך טרם

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו בה' אלמינו בכל קראנו אליו (ד ו)

בעיר סוכטשוב התגורר אברך סופר סת"ם בשם ר' חיים וולף ליסר, אשר שמו יצא לפניו כאברך תלמיד חכם וירא שמים, ואמן נפלא בכתיבת סת"ם, גדולי הדור הדרו לקנות את פרשיותיו, והוא היה יוצא ונכנס בהיכלי קדשם של צדיקי דורו.

במיוחד זכה להתקרב אל הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א, אליו נסע מדי מספר שבועות. מעל ראשו של ר' חיים וולף רחפה סכנת הגיוס לצבא הרוסי, הוא נקרא להתגייס, ועבר דרך תחתיתם ארכה.

שנות חובת הגיוס היו מגיל עשרים ואחת ועד שלושים, מי שלא שחרר לחלוטין ורק קבל דחיה, נאלץ לשוב כדי להתגייס בשנה הבאה, בין המשחררים זמנית היה ר' חיים וולף, הוא הכרח להתיצב במשך עשר שנים בפני הועדה הרפואית הצבאית, ומדי שנה קבל דחיה לשנה בלבד.

בטבעו היה חלש ושורת הדין היתה לשחררו כליל, אך בראות המפקדים הרוסים שונאי ישראל אברך בעל הדרת פנים שידאת שמים קורנת מפניו, הציקו לו להכעיס וקצבו לו דחיה, כדי שיאלץ לבוא שוב ושוב מדי שנה.

פרשת ואתחנן

הקדוש שלי, והיא תשוב לאיתנה ותבריא כאחד האדם".

בליל שבת מיד אחר ששבתה מהיין של הקדוש חל שנוי במצבה לטובה, וכעבר מספר ימים כבר עמדה על רגליה בריאה ושלמה כאחד האדם. (פרשת מרדכי)

כפד את אביך ואת אמך כאשר צוה ה' אלקיך למען יאריבן ימיה ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך (ה טז)

נכנס יהודי לבית רבה אל ירושלים רבי שמואל סלנט זצ"ל ושאלה בפיו, בניו נסעו לאמריקה ושם פרקו על מצוות, מחללים שבתות ואוכלים גבלות וטרפות, כעת הם שולחים לו מעות כדי לתמוך בו, האם כספם מתר.

הטיב לו רבי שמואל, "לפי דבריך רק מצוה אחת בלבד נשארה בידי, מצות כבוד אב, האם גם אותה ברצונך לטל מהם". (שבועים שנה בירושלים)

רגיל היה הרה"ק הנערץ משה ממאקאווא זיע"א לצוות בעת סעודת הבר מצוה את חתן המצוות, שיגיש לאביו מאכל או משקה כדי שיקים מיד לאחר שהתחייב בעל מצוות, מצוות כבוד אב בשלמות, כי הרי עקר המצוה היא מאכילו ומשקהו (יו"ד ר"מ ז), ובעת שהוא גותן לאביו דבר אכילה, הוא זוכה לקיים מצוה דאורייתא יקרה וחיבה של כבוד אב. (נסע בתוכינו)

ולא תגנב (ה יז)
אחר שזכה לשבת מרוממת בצל רבו הרה"ק רבי זב צנו ממערז'ט זיע"א, עשה החסיד את דרכו בחזרה לביתו כאשר מחסר אמצעים כספיים, שרף את דרכו רגלי לאטו פרבים מהחסידיים בדורות ההם.

אחר שהלך זמן ממושך, התעייף ופנה לנוח בצל אילו שהגן בעדו מקרני השמש הלוהטות, את חבילתו הזעירה בה היו טליתו ותפלויו ועוד אי אלו חפצים, תלה על אחד מענפי האיל.

משהמיץ ובקש להמשיך בדרכו, נבהל להוכח כי חבילתו נעלמה כלא היתה, בלית בררה גמר בדעתו כי לא יוכל להמשיך בדרכו ללא הטלית והתפלויו, אין לו עצה אחרת מלבד לשוב אל הרבי, ולשאל כדת מה לעשות.

ענה הרבי, "אתה מענה את גופך בסגופים ואת קבתי בצומות, במה קנית את גופך שאתה רשאי לענותו, האם האיברים שלך, קניניך הם, עד שאתה עושה בהם כאות נפשך". (חסידי מספרים)

שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלקיך (ה יב)

בימי געוריו למד החתן דעת זצ"ל שעות ארכות בצומת עם הרה"ק רבי יצחק קאליש זיע"א אחי הרה"ק רבי מאיר מפומיטלאן זיע"א, כשגדלו, נעשה רבי איציק'ל לרבי והחתן דעת לרב ואב"ד בקהלה קדושה. **אחר** שגפלה בתו של החתן דעת למשכב, יעצוהו אנשיו לנסע אל רבי איציק'ל המפרסם לפועל ישועות גדול, אך הוא דחה הצעה זו בשני ידיו באמרו, "שגיני למדנו יחד בימי געורינו, לא אדע במה גדול כחו מכחי להיות פועל ישועות".

כאשר הרבה לדרש ברופאים שהתיאשו מלמצא רפואה למחלתה, הפצירו בני ביתו שישע אל רבי איציק'ל אולי יועיל באמרו, "כל העולם נוסעים אליו ופועלים אצלו ישועות, מדוע אתה מפקיר את חיי בתך, מדוע אתה נרפה".

בסוף עשו הדברים רשם, הוא שמע לעצה והסכים לנסיעה כשהוא מפטיר ואומר, "לא אפסיד מאומה, לכל הפחות אתראה עם חבר געורים", ויצא עם בתו לדרך הארצה, כאשר הגיע החתן דעת לבית רבי איציק'ל, הוא יצא לקראתו בשמחה רבה ובמאור פנים, הושיבו לצדו וכבדו מאד, והשתעשע עמו בדברי תורה.

בתוך הדברים שאל החתן דעת את רבי איציק'ל, "אומרים עליך שאתה רבי ופועל ישועות, רבים נוסעים אליך ממקומות רחוקים עם בקשות שונות, אמר נא לי, איך ובמה גדול כחך ממני, הלא למדנו יחדיו בימי געורינו".

אמר לו רבי איציק'ל ברב ענותנותו, "כן הדבר, איני יודע מדוע באים דוקא אלי, אבל כמדמני שגם אתה באת אלי הפעם בענין כזה, למרות קושיך", החתן דעת ספר את כל קורותיו עם בתו שחלתה במחלה אנושה, ומאמצי הרופאים העלו חרס, "הפצירו בי רבות לנסע אלי, עד שנענתתי לבקשה ובאתי אליך".

אמר לו רבי איציק'ל, "טוב שבאת אלי, כי ישועת בתך קרובה געור ה' לבוא, עליך להשאיר כאן לשבת בשבת קדש, אני אתן לה לשתות מהכוס של

ואני יעקב ארל' בן בונא מבקש שהאותיות הקדושות שכתב יגנו בעדו, שלא יצטרף להיות נע ונד.

הרבי צוה על הסופר שלא ישמע בקול יועציו ויתיצב לערעור בפלוצק, ולפני שיכנס יאמר ג' פעמים את הפסוקים 'והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ושתחו לך ועפר רגליך ילחנו וידעת פי אני ה' אשר לא יבשו קולי', 'היקח מגבור מלקוח ואם שבי צדיק ימלט' (ישעיה מט ג - נד), וכן בעת עמדו לפניו שיעיר דמותו בעיניו ויאמר, "הזכות של הרבי מראדזימין יעקב אריה בן בונא, תעמד לי שאנצל".

הוא יצא מחדר הרבי בשמחה, ונסע הישר לפלוצק להתיצב לפני הועדה, בהגיעו שמע כי איש לא השתחרר מהועדה באותו היום, ונשיא הועדה צועק כל הזמן שכל היהודים לא טובים, וכלם יעברו לסיביר.

בועדה ישבו נשיא, סגן, שני רופאים, ומפקד, הסופר עבר את כלם וכלם אמרו עליו 'כשיר', 'כשיר', והנשיא שבדו היתה הניגרת כבר לקח את העט בידו לאשר כי הוא כשיר לשרת בצבא, אבל אז נפלה העט מידו והתגלגלה עד הדלת.

השוטר התחיל לרוץ באולם הארץ אחרי העט, ואז התרומם המפקד הזקן ושאל לגילו, אחר שהשיב כי הוא באמת בן שלושים וחמש ואביו רשם אותו בגיל מאחר, הוסיף המפקד לשאל האם הוא בריא, והסופר השיב כי לבו חלש, המפקד צוה עליו לרוץ באולם, ומשהחל לרוץ הכריז המפקד, "רואים שהוא אינו בריא, הוא רק בעל מראה מוצק".

מיד נגשו שני הרופאים וקבעו שיש לו לב חלש, והנשיא שקדם החליט לרשם 'כשיר', נתן לו במקום פרטיס לכן שמשמעותו שחרור מחלט מהשרות. מפלוצק נסע הסופר חזרה לראדזימין, והרבי קבלו בשמחה ושאל, "מה אומרים עכשו היועצים שלך". (הסבא קדישא מראדזימין)

רק השמר לך ושמר נפשך מאד (ד ט)
חסידי שהרבה בתעניות וסגופים הגיע אל הרה"ק רבי יצחק מווקא זיע"א, והרבי פנה אליו בשאלה, "אמר לי, מדוע אתה סבור שיש דבר בעולם השני לך, הלה נבהל וענה, "רבי, פרוש הנני מהעולם, ואיני נהנה ממנו כמלא נימה".

אחד מתלמידי הדיין מפאפא רבי משה יוסף הופמן זצ"ל שהתגורר באחרית ימיו בירושלים, התגורר בעיר נאזמרוז בה בנה לעצמו בית מגורים, ושגר מכתב לרבו בו הזמינו לבקר בדירתו החדשה.

בטרם הגיע המכתב לתעודתו, כבר שגר אליו הרב מכתב תשובה, "אם בניית בית ולא קבעת מזוזה לחדר הכניסה, הואל נא ועשה זאת מיד".

התלמיד הנדהם מהר לנסע לפאפא ופנה אל הרב בשאלה, מי גלה לו רז זה, השיבו רבי משה יוסף, "בחלומי הלכתי לטיל על שפת הנהר דאנוי, והבעתי בפני בן לוחי את רצוני לבקר בביתך החדש, אף הלה השיבני, "תלמידך לא התקין מזוזה בכניסה לביתו", לכן החלטתי לכתב לך והיה אם אמת נכון הדבר, הרי טוב, ואם לא, הרי לא עשיתי לך מאומה". (מי באר מים חיים)

ומשלם לטנאי אל פניו להאבדו (ו ז)

ספר הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממוגלניץ זיע"א, כי בליל שבת קדש קדם קדוש בעת שהרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א היה סגור בחדרו, פתח לפתע הרבי את הדלת המובילה לחדר הסמוך לחדרו.

מחדר זה ישבו אותה שעה מספר אדמורי"ם וזקנים מגדולי תלמידיו, כלם מלבשים בגדי לבן, והרבי פנה אליהם ואמר, "כתוב ומשלם לטנאי אל פניו להאבדו, ותרגומו ומשלם לשואוהי טבון דאנו עבדין קדמוהי בחייהו לאובדיהו וכו'.

שואל אני אתכם, בשלמא אם הרשע להוט אחר תאות ממון או אחר תאות הכבוד, נותנים לו ממון או כבוד הרבה, אבל אם הרשע אינו אוהב לא כבוד ולא ממון, אלא אוהב מדרגות או אוהב להיות רבי, במה משלמים לו על המעשים טובים שעשה בעולם הזה.

אלא על כרחך בודאי שאחד שאוהב להיות רבי, נותנים לו מן השמים להיות רבי, ומי שאוהב מדרגות, נותנים לו מדרגות, הכל כדי להאבדו מעלמא דאתי חלילה", הרבי סים ומיד סגר את הדלת אחריו, ועל הנאספים בחדר נפל פחד גדול מהדברים. (שיחות חיים)

מאלכסנדר הוא ירא שמים כה גדול עד כדי שהוא רועד בגופו מפחד ה', הוא מטיל אימה על כל סביבותיו.

בסוף ימיו חלה רבי יחיאל והביאו אליו רופא, הרופא ראה שהוא רועד וחשב שהוא מפחד ממנו, על כן שאל, "מדוע אתה מפחד ממני", ענה לו הרבי בתמיהה, "ממך", והצביע כלפי מעלה, להראות שהפחד שלו מהקדוש ברוך הוא. (תפארת ישראל)

ויכתבתם על מזוזות ביתך ובטיעריך (ו ט)

קרב משפחה של החסיד רבי משה בויס ז"ל שהתגורר בלונדון, שלח לרבי משה הודעה כי הוא זקוק לישועה, ורבי משה נכנס למעונו של החיון איש זצ"ל והגיש לו קוויטל, פתקא עבור קרובו, בראותו את הקוויטל, חירף החזון איש כאומר מה לו ולקוויטל, הרי איננו רבי.

ספר רבי משה לחזון איש על רבי יהושע מקוטנא בעל הישועות ישראל זצ"ל, שהיה נוסע אל הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א, ובסוף ימיו התחיל לקבל קוויטלעך בעצמו, כאשר ספרו זאת לרבו הוא נענה ואמר, "בכח התורה אפשר לקרא קוויטלעך".

כאשר שמע זאת החזון איש, הוא ענה, "ננסה", ונטל את הקוויטל לקרא, בראות רבי משה כן, נעמד מלא קומתו, שאל החזון איש מפני מה נעמד, והשיב שאצל חסידים מקבל שקוויטל זה כאורים ותמים, וכאשר שאלו באורים ותמים היו צריכים לעמד, נענה החזון איש לעמתו ואמר, "אם כך גם אני צריך לעמד, שכן גם הפהו הנשאל באורים ותמים היה עומד".

החזון איש נעמד וקרא את הקוויטל, אחר השיב שיאמר לקרובו שיבדק את המזוזות בביתו, הוא שלח לקרובו את דברי החזון איש שיבדק את המזוזות שבביתו, ולאחר זמן הגיע מכתב מלונדון שהוא בדק את כל המזוזות בביתו, חמשה עשר במספר, וכלם נמצאו כשרות.

כאשר ספר זאת רבי משה לחזון איש, השיב שיבדק היטב, כי יש לו עוד מזוזה אחת שלא בדק, הוא שלח לקרובו שיש עוד מזוזה לבדק, ואכן כך הוה, הוא מצא מזוזה בביתו שעדין לא נבדקה, מאותה עת החל החזון איש לקבל קוויטלעך. (מכבשונה של פשיסחא)

שב החסיד אל הרבי למעזריטש וספר את אשר ארע עמו, והרבי הורה לו שילך לישוב פלוגי הסמוך, שם תערך סעודת ברית מילה בהשתתפות מספר עניים, הרבי תאר לו את תארו של אחד העניים, אליו יפנה וידרש שישב לו את חפציו.

גם אם יכחיש העני, יאמר לו בשם הרבי הקדוש שהוא אשר נטל את החבילה מהענף על אם הדרך, וכי הוא מתבקש להשיבה לאלתר לבעליה, עשה החסיד כפי שנצטוה, מצא את העני שתאר המגיד, ודרש שיחזיר לו את חבילתו.

בתחלה כחש העני, טען בלהט כי אינו יודע על מה הוא שח ומה רוצים מחייו, אך לאחר ששמע את הדברים שאמר הרבי נענה ואמר, להכחיש אינני יכול עוד ועלי להחזירה, אבל לא אעשה כן עד שגלף בצותא אל הרבי.

כאשר הגיעו אל המגיד פתח הגזלן בעזות פנים ואמר, "רבי, רואה אני שאתם רואים הכל ואינני יכול להכחיש, אבל אמרו נא לי, הכי אין לכם מלאכה אחרת מלבד להביט איך גנבים גונבים".

השיבו רבי דב בער כי בזמנים שהוא שוהה במקום שאסור להרהר בלמוד, הוא מתבונן בדברים מעין אלו, והגזלן מהר להשיב את החבילה לבעליה. (ליקוטי סיפורים)

למען תירא את ה' אלוקיך לשמר את כל חקתי ומצותיו (ו ב)

ספר החסיד הישיש רבי משה אהרן בויס ז"ל, כי הוא עוד זכה להכיר את הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א שהיה נוח לבריות ובעל סבר פנים יפות ולא היה מטיל כלל אימה על סביבתו, ועם כל זאת היה נופל פחד על כל מי שהיה נכנס אליו.

באחת הפעמים שהגיע רבי יחיאל לסאדיגורא ונכנס לבית המדרש, ברחו כל הנוכחים מרב פחד, אחר שהלך נכנסו חסידי סאדיגורא לרובם וסחו לו על המקרה המשנה, נכנס לבית המדרש יהודי זקן מפולין וכלם ברחו מאימתו, ובקשו ממנו הסבר על הדבר.

ענה להם הרבי מסאדיגורא, אמר לכם את האמת, כשהוא נכנס אלי גם עלי נפל פחד, התבוננתי מה מקור פחד זה, והסברתי לעצמי כי מאחר והרבי

פרשת ואתחנן

ושמרתם ועשיתם

כשמוכר הספרים הנווד הגיע לעיר פראג ובתרמילו ספרים חדשים שיצאו לאור בתקופה האחרונה, הוא ציפה כהרגלו למכירות בהיקף גדול כראוי לעיר ואם בישראל. באותם ימים לא היו מצויות חנויות ספרים של ממש, ובוודאי לא חנויות גדולות עם סניפים רבים של מוקדי מכירות. עם ישראל, שמאז ומתמיד היה 'עם הספר', היה רוכש את ספריו אצל ורכלים שנדדו מעיר לעיר ובאמתחתם ספרים חדשים שאותם הציעו למכירה.

בשעה של בין מנחה לערבית היה מתנהל עיקר המסחר בספרים החדשים. שעה קלה לפני תחילת תפילת מנחה היה הרוכל המזדמן מגיע אל בית הכנסת, מקבל את אישורו של השמש וגורר שולחן אל מבוא הכניסה של בית הכנסת. על השולחן היה הרוכל מסדר את מרכולתו: ספרים חדשים שזה עתה הופיעו לצד ספרים נדירים שכבר אזלו מהשוק, וכמובן סידורים קטנים וחומשים שתמיד היה להם ביקוש ער. המקדימים לבוא לתפילה היו מתרגשים להיות הראשונים שיזכו להכיר את הספרים החדשים שיצאו זה עתה לאור. מעלעלים היו בספרים, פותחים את שער הספר ולמדים על המחבר ועל מקום ההדפסה, בוחנים את טיב הנייר ואת איכות הדפוס. וכמובן, והוא העיקר, מעיינים בתוכן הספר.

הכמות של הספרים הייתה מוגבלת, ואיש לא ידע בדיוק מתי יגיעו מוכרי הספרים. בשל כך, עניין רב היה סביב שולחנו של הרוכל, ובמשך אותם ימים שהיה הרוכל מצוי בעיר, היה השיח והשיג של חובבי הספר ושוחרי הדעת סביב הספרים החדשים שהגיעו לעיר, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והעיר צהלה ושמחה.

בשנת תק"מ הופיע על מזבח הדפוס בעיר קארעץ הספר החסידי הראשון, הלוא הוא הספר 'תולדות יעקב יוסף' על פרשיות התורה, אותו חיבר הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א, תלמידו וממשיך דרכו של אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א. זה הספר שבו מופיעים קרוב לשלוש מאות אמרות קודש, הנושאות את הכותרת "שמעתי ממורי", הלוא הם דברי אלוקים חיים אותם זכה רבי יעקב יוסף לשמוע ממורו ורבו הבעל שם טוב הקדוש.

ספר זה, עם הופעתו, עורר פולמוס ענק. החסידים בכל מקומות מושבותיהם ששו ושמוחו לכבודה של תורת החסידות, כשזו הפעם הראשונה בה ניתן היה לפגוש במורשתו

הרוחנית של הבעל שם טוב עלי ספר. צדיקים ויראי אלוקים רכשו את הספר בהתלהבות רבה וקבעו בו את חוק לימודיהם.

זה לעומת זה, מתנגדי תנועת החסידות, שבאותם ימים רדפו את כל השייך וקשור לעולם החסידות, יצאו חוצץ נגד הספר, אסרו את הלימוד בו ומנעו את הפצתו. הספר החדש היה הנושא המדובר בכל הוויכוחים העזים של חסידים ומתנגדים.

הרוכל שהגיע לפראג היה מצויד עם כמה וכמה עותקים של הספר החדש "תולדות יעקב יוסף". האיש שהיה תמים ולא היה בקי בכל ההתרחשויות סביב הספר ידע דבר אחד: מדובר בספר שיש לו ביקוש גדול, והכל מדברים עליו וממנו. מתבקש מכך, הבין הרוכל את תפקידו כסוחר ספרים, להגיע לכל מקום עם הספר החדש והמדובר כל כך.

ולא ידע הרוכל כי העיר פראג היא מעוז של התנגדות לחסידות. על כסא הרבנות הרם של העיר החשובה ישב גאון הדור רבי יחזקאל לנדא, מגדולי פוסקי ההלכה לשעה ולדורות, אשר התפרסם בהיכלי התורה ויקרא שמו על שם ספרו "נודע ביהודה". הנודע ביהודה מלך בפראג ביד רמה, והעמיד תלמידים הרבה בישיבה הגדולה שהייתה לו.

הנודע ביהודה עמד דרוך על משמר חומות היהדות וסירב לאשר כל שינוי שאין לדעת את טיבו. כך התנגד הנודע ביהודה באופן עז לתנועת החסידות ולמנהגיה השונים, בייחוד בכל הקשור לעבודת התפילה, אם בקשר לזמני התפילה ואם בכל הקשור להוספת תפילת "לשם ייחוד" לפני קיום המצוות.

כביטוי עז להתנגדותו החריפה לחסידות, הוא קרא עליהם את הפסוק: 'ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם וחסידים יכשלו בהם', בעוד שבפסוק המקורי נאמר 'ופושעים יכשלו בהם'. על אף התנגדותו של הנודע ביהודה, עדיין יחסם של אבות החסידות אליו היה מלא הערכה והם רחשו לו כבוד רב עד מאוד.

עד כדי כך שרבינו הבעל שם טוב הקדוש אמר שלנודע ביהודה יש נשמה חדשה שעדיין לא הייתה בעולם, והייתה גנוזה עד בואו לעולם הזה, וזכה להיות אחד מהשלושה עמודים שהעולם נסמך עליהם. ואילו הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זיע"א הודיע שבמתיבתא דרקייעא הכריזו שהלכה כרבי יחזקאל, ובכל מקום זכה לכוון להלכה האמיתית.

ברבות הימים, כשאחד מנכדי הנודע ביהודה הדפיס מחדש את הספר 'נודע ביהודה' והוא ביקש לתקן את דברי זקנו ולהשמיט

תיבת 'חסידים' ולכתוב 'ופושעים', כלשון הכתוב, למען לא יבלטו הדברים שכתב הנודע ביהודה על החסידים, אחד מזקני החסידים לא הסכים עמו ואמר לו: "הנח לזה ואל תתקן מאומה! הנה זקנך עשה מה'פושעים' - 'חסידים', ואילו אתה רוצה לעשות מה'חסידים' - 'פושעים'..."

כיוון שהניח הרוכל את הספר 'תולדות יעקב יוסף' על שולחן המכירות במבוא בית הכנסת של פראג, רץ אחד מקנאי העיר אל הנודע ביהודה וגילה את אונזו: "הספר החסידי מוצע כעת למכירה בבית הכנסת, ואנה אנו באים..." הנודע ביהודה שלא רצה לפגוע בפרנסתו של הרוכל ביקש לרכוש את הספר בכסף מלא, כדי שלא יצא נפסד, אולם הורה שיש להניחו ושקל אם יש לדונו בשריפה רח"ל.

בתחילת שנת תקמ"ב כבר הסתלק הרה"ק מפולנאה לישיבה של מעלה, ומעשה זה שהיה בפראג כבר היה כשיושב היה הרה"ק מפולנאה במתיבתא דרקייעא ונהנה מזיו השכינה. יחסו של הנודע ביהודה לספרו הגיע לידעתו של הרה"ק מפולנאה בעולם האמת והדבר הרע לו מאוד.

בחלום הלילה נגלה הרה"ק מפולנאה אל הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטובקה זיע"א, שנודע היה בגאונותו המיוחדת ובחריפות דעתו, וסיפר לו ככל שאירע היום בפראג, כשהוא מוסיף ומבקשו: "הואל נא לנסוע לפראג ולהגיע אל מעונו של הנודע ביהודה והצל נא את כבוד החסידות ואת כבוד ספריה אשר היו למרמס."

נעתר הרה"ק משפיטובקה לבקשה שהגיעה אליו מעולם האמת והחליט לצאת לדרך. בחכמתו החליט כי מוטב יהיה לו אילו תחילה יסתיר את זהותו ולא יגלה את היותו בר אוריין ובר אבהן. הרה"ק משפיטובקה התחפש כאחד העניים, לבש בגדים קרועים ובלואים, החזיק מקל עץ מחוספס בידו, ועל שכמו נשא תרמיל ובו חפציו האישיים. נראה היה כאילו הוא אחד מאותם אביונים המחזרים על הפתחים למחייתם.

תיכף עם בואו לפראג ניגש הרה"ק משפיטובקה אל הנודע ביהודה וקיבל ממנו שלום. הנודע ביהודה שאלו: "מה רצונך?", והרה"ק משפיטובקה השיבו: "עני ואביון אנכי." התפלא הנודע ביהודה על סגנון תשובה זו ואמר: "הלא זאת אני רואה בעיני, שאלתיך על רצונך." השיב הרה"ק משפיטובקה ואמר: "מבקש אני שהרב בעצמו ידאג לי לאכסניה הגונה ואף יקבץ עבורי סכום כסף הגון."

משנענע הנודע ביהודה את ראשו בשלילה ואמר: "הקשית לשאול בבקשתך זו", שאלו

הדברים הבאים: "הוא היה אומר, עשרה דברים קשים נבראו בעולם: הר קשה - ברזל מחתכו, ברזל קשה - אור מפעפעו, אור קשה - מים מכבין אותו, מים קשים - עבים סובלים אותו, עבים קשים - רוח מפזרתו, רוח קשה - גוף סובלו, גוף קשה - פחד שוברו, פחד קשה - יין מפיגו, יין קשה - שינה מפכחתו, ומיתה קשה מכולם - [וצדקה מצלת מן המיתה], דכתיב: וצדקה תציל ממות".

שאלו התלמידים של הנודע ביהודה: "הגם על גמרא זו תוכלו לדרוש?" ונענע להם הרה"ק משפוטובה בראשו. היה הנודע ביהודה מהרהר האם ללכת לשמוע דרשה זו, שכן מאן יימר שאכן יעלה בידו ושמא יבואו שניהם לידי בזיון. שאלו הנודע ביהודה: "האם תואיל לדרוש כאן בבית?"

אמר לו הרה"ק משפוטובה: "רצונו של אדם זהו כבודו! כך אכן אעשה!" פתח האורח ואמר: 'הר קשה - ברזל מחתכו', היינו, בסוגיה של 'השוחט לשם הרים' יש כהנה וכהנה קושיות, שאפשר ליישבם עם הסוגיה של 'נכסי צאן ברזל', והיה האורח מפלפל בכוח גדול כשהוא מערים קושיות כהנה וכהנה, ומפליא פלאות ליישבם.

במשך עשרה ימים היה האורח מגיע לביתו של הנודע ביהודה ונושא מדברותיו בפלפל עצום ונורא, שואל כעניין ומשיב כהלכה, כשבכל יום הוא עוסק באחד הדברים הקשים, ומראה כי הכוונה בזה היא לסוגיה קשה בשם זה, והיה "מחנתו" עם סוגיה אחרת, שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני.

ככלות עשרת ימי הדרשה, חזר הנודע ביהודה ושאל שוב את אורחו: "הלא עתה תואילו לומר לי מי אתם ומה מבוקשכם?!" באותה שעה נענה האורח ואמר לו: "שמי הוא יעקב שמשון משפוטובה, ואני זעירא דזעירא דמן חבריא קדישא המחזיקה בדרכי החסידות, אנכי מקטני התלמידים של הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה. וההכרח לא יגונה שבאתי הנה, כדי שמתוך כך תוכלו להבין את עוצם תורתו וחריפותו של האי גברא רבא שהוא מחבר הספר היקר 'תולדות יעקב יוסף'".

"ומהיות שאלי דבר יגונב שיש ברצונכם לדון את הספר הנעלה והקדוש הזה לשריפה, לא נותרה לי ברירה אלא להגיע לכאן כדי להודיע לכם מי הם בעלי דברים ומה רב גדלם ותוקפם בתורה ולהזהירכם שלא יעלה בדעתכם לעשות כן."

תיכף כששמע הנודע ביהודה את דברי הרה"ק משפוטובה לקח את הספר מהמקום שהיה מונח שם, והגביהו ונשקו בפיו. והאמת והשלום אהבו.

נדבות, ומוטב אם תלכו אל הדיינים חברי הבית דין בפראג והם יעשו בקשתכם."

לאחר שעה קלה חזר הרה"ק משפוטובה ואמר לנודע ביהודה: "הייתי אצלם ולדאבונא מצאתי שכולם אינם דוברים אמת." לפליאתו של הנודע ביהודה על דברים חריפים אלו שהטיח בדיינים, הסביר הרה"ק משפוטובה ואמר: "הייתי אצל הראשון ואמר לי שאין לו כוח לזה; השני אמר שבזיון עברו הוא קיבוץ הנדבות, והשלישי אמר לי שאף אם ילך איתי, לא ישיג עבורי כלום, כי אין דרכם של בני פראג לפזר מממונם לצדקה."

השתומם הנודע ביהודה ושאלו: "ומניין לך ששקר הם דוברים, ומדוע לא תדונם לכף זכות שכן היא האמת?!" נענה הרה"ק משפוטובה ואמר: "אין אני יכול לדונם לכף זכות שהרי הכתוב מכחישים, וכמו שנאמר (משלי כא כא): 'וְדָף צְדָקָה וְחֶסֶד וְיִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכַבֹּד', כיצד אפוא יכול דין לטעון שאין לו כוח לזה, והרי 'מצא חיים' כתיב; או לטעון שיהיה לו בזיון מזה, והרי 'מצא כבוד' כתיב; או לטעון שלא יהיו נדיבי לב לתרום לו, והרי 'מצא צדקה' כתיב - אין זאת אלא שאינם דוברים אמת!"

השיחה של הרה"ק משפוטובה והנודע ביהודה התמשכה עוד ועוד, כשהרה"ק משפוטובה מראה לו את כוחו הגדול בדברי תורה וביישוב קושיות עצומות. ככל שהתארכה השיחה הבין הנודע ביהודה כי העומד לפניו משתייך לעדת החסידים, ולמעשה מטרתו שונה מאשר היא נראית לעין. שוב ושוב שאל הנודע ביהודה: "אמרו נא לי לשם מה באתם אלי?" בתחילה ענה הרה"ק משפוטובה שהוא בא ליישב לו כל קושיותיו, אולם בסופו של דבר אמר לו הרה"ק משפוטובה שיש ברצונו לומר דרשה לרבים בבית הכנסת הגדול של פראג.

ניאות הנודע ביהודה לבקשה זו ואמר: "מנהגם של הרבנים הדורשים הוא שהם מקדימים ואומרים את הסוגיה עליה מבקשים הם לשאת דברים, כדי שהלומדים יוכלו להכין את הדברים היטב, ובשעת הצורך אף למישקל ולמיטרי עמו כדרכה של תורה." אמר הרה"ק משפוטובה, שנכון הוא לדרוש בכל סוגיה עליה יצביע רבה של פראג.

הנודע ביהודה עמד משתומם: "היתכן שאדם ישלוט בכל מכמני התורה ויוכל לפלפל בכל סוגיה שיגידו לפניו?!" עמדו שם תלמידיו של הנודע ביהודה והציעו שיפתחו כרך של גמרא, והמקום שבו יפתחו - עליה יפלפל האורח בדרשתו. ניאות הרה"ק משפוטובה להצעה, ועל אתר עשו כדבריו.

הגמרא שנפתחה הייתה מסכת בבא בתרא, והמקום שנפתח היה בדף י עמוד א, שם נאמרו

הרה"ק משפוטובה: "מפני מה אין אתם נוהגים כבוד במי שעומד לימיני?!" לא הבין הנודע ביהודה ואמר: "אין אני מבין כוונתכם, וכי מי עומד לימינכם? הרי אין אני רואה אלא אתכם לבדכם." הרצין הרה"ק משפוטובה ואמר: "הרי מקרא מלא דיבר הכתוב בספר תהלים (קט ל-לא): 'אוֹדֶה ה' מֵאֵד וְכַתּוּב בְּפִי וְכַתּוּב רַבִּים אֶהְלֶלְנָה. כִּי יַעֲמֵד לִימִין אֲבִיוֹן'. הקב"ה הוא העומד לימין האביונים."

חזר הנודע ביהודה לעיקר העניין ואמר: "אני יושב ועוסק בתורה, והרי אמרו 'תלמוד תורה כנגד כולם', ולכן אין אני זקוק להתעסק עם עניים וצרכיהם."

לשמע הדברים אמר הרה"ק משפוטובה: "מה תאמרו על הפסוק האמור בפרשת השבוע (דברים ד ו): 'וְשִׁמְרֶתֶם וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֻקְמֹתְכֶם וְבִינְתֶכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקִּים וְנִבְּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה. וּפִירַשׁ רַשׁ"י: 'ושמרתם - זו משנה. ועשיתם - כמשמעו'."

"ולכאורה, אם רש"י לא בא להוסיף כלום על פירוש המילה 'ועשיתם', לשם מה היה עליו לכתוב 'כמשמעו', כשעל דעת עצמנו כבר היינו יודעים שזה כמשמעו?! מוטב היה לכאורה אם לא היה כותב כלום."

"אלא שפירוש הדברים הוא לפי מה שאמרו (ע"ז ב:): 'אמר רבי יוחנן: מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה', ואמרו חז"ל שבשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה, הלך אצל בני עשו הרשע ושאלם: רצונכם לקבל התורה? אמרו: מה כתיב בה? אמר: לא תרצת, אמרו: לא הבטיחו אביו אלא על החרב, שנאמר 'על חרבך תחיה' ואין נקבל התורה. גם בני עמון ומואב סירבו לקבל את התורה שנאמר בה 'לא תנאף', וגם בני ישמעאל סירבו בשל מצוות 'לא תגנוב'. ורק בני ישראל הם שאמרו נעשה ונשמע."

"ואם אכן תלמוד תורה כנגד כולם ואין צריכים לקיים את המצוות בפועל", הקשה הרה"ק משפוטובה לנודע ביהודה, "מהיכתיבתי לא הסכימו אומות העולם לקבל את התורה על מנת ללמדה, אך לא לקיימה בפועל. אלא ודאי, לזה התכוון רש"י בפירושו: 'ושמרתם - זו משנה. ועשיתם - כמשמעו', שמלבד השינון יש לעשות את המצוות בפועל, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' - שמזה הטעם דווקא אתם זכיתם לקבל את התורה ולא אומות העולם."

הקשיב הנודע ביהודה לדברים ואמר: "צדקתם בדבריכם שחובה על כל אדם מישראל לקיים את המצוות בפועל, אך עם זאת אין דרכי לעסוק בעצמי במלאכה זו של קיבוץ

מלון ירוזן וזוזושים נלאים מלוז
מדברז קדשו וזוזו של
דני דוד חי אביהזרז של"א

מִי־הָתָא

חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאֲזִי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענוה

בזכות ענוותנותו זכה משה לקרני ההוד

לימוד גדול זה לימדנו תורתנו הקדושה בפסוק שלפנינו, שכפי גדול הענוה כן זוכה למדרגות רמות ונפלאות, כי משה רבינו היה הענוי מכל האדם, וכל כך הפליג בענוותנותו עד שכשבא לכתוב בתורה (במדבר יב) 'והאיש משה עניו מאוד', הוסיף עוד להשפיל עצמו וחסר אות יו"ד מהתיבה 'עניו' וכתב 'ענו' חסר יו"ד, וענוה זו היא שעמדה לו לקנות את הזכייה העליונה שהיו פניו קורנים בקרני הוד עד שהיו הכל מתייראים מלהביט בפניו, כמו שפירש באור החיים כי משירי הודי שבקולמוסו העביר על ראשו וקרנו פניו בקרני ההוד, ושירי הודי בקולמוסו הוא מחמת שנמנע לכתוב יו"ד ב'והאיש משה ענו', שמידת הענוה שהיתה במשה היא שזיכתה אותו לקרני ההוד שלא זכה בהם אדם מעולם.

משה רבינו מחזיר בענוותנותו את הכתרים לישראל

מכלל ענוותנותו של משה רבינו, שאינו מעכב לעצמו הכתרים השייכים לישראל, כנודע שבמתן תורה זכה כל אחד ואחד מישראל לשני כתרים כנגד נעשה ונשמע, וכיון שחטאו בעגל נלקחו מהם הכתרים וניתנו למשה רבינו, וברוב ענוותנותו הוא משיב הכתרים לישראל בכל ערב שבת קודש, ואינו בא בטענה שכיון שהם חטאו הפסידו חלקם, והוא שלא חטא זכה בחלק שלהם, אלא הוא שמח בחלקו ואינו מתאוה לחלקם, וזהו שאנו אומרים (תפילת שחרית לשבת) 'ישמח משה במתנת חלקו'.

לא מְרַבֵּם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וְגו' (ז, יז).

בפתח דברינו נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל כי עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענוה, שאמרו בגמרא (חולין פט). 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם' וכו' (דברים יז), אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', למשה ואהרן אמרו (שמות טז ז) 'ונחנו מה', לדוד אמר (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש'. אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד אמר (בראשית י"ד) 'הבה נבנה לנו עיר', לפרעה אמר (לעיל ה ב) 'מי ה', לסנחריב אמר (מלכים ב' יח לה) 'מי בכל אלהי הארצות וגו', לנבוכדנצר אמר (ישעיה יד יח) 'אעלה על במתי עב', לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח ב) 'מושב אלהים ישבתי בלב ימים'.

עיקר הענוה כשמשפיל עצמו למרות מעלותיו - הלימוד ממשה רבנו ע"ה

והנה, אל יחשוב האדם שבקלות יזכה למידת הענוה, כי עיקר הענוה היא, שגם כשהיו באדם מעלות רבות ונכבדות, למרות זאת לא יגבה ליבו בקרבו, ובכך יגיע לשלמות הענוה. על כך אמרו בגמרא (נדרים לה). שהקב"ה אינו משרה שכינתו כי אם על אדם חכם גבור עשיר ועניו, וכמו שמצינו אצל משה רבינו שהיו בו כל המעלות הללו, ולמרות כל מעלותיו לא התגאה אלא השפיל עצמו בענוה, וענוה זו הבאה אחרי כל המעלות הללו היא הרצויה והנאותה ביותר.

מִילְתָא דְפְלִיאָה

בקשתנו שנראה את החסדים מגולים לעינינו

הלא סומא אין לו שובע משום שאין רואה (יומא ע"ד), וכמו ששמעתי לפרש בפסוק (במדבר י"א) 'בלתי אל המן עינינו', לכך אין לנו שביעה מהטובות. וזה בקשתינו 'שבעינו מטובך', דהיינו שיהיה לנו ניסים גלויים, והיינו 'ושמחנו בישועתך', כי מי שאינו רואה אינו יודע לשמוח, והבן].

וזהו 'אנא בכח גדולת ימינך', היינו, שכל הענינים שהם בכח וגבורה, ובפנימיות שלהם הם בבחינת ימין שהוא חסד, ואף שלענינו יתראה שהם קצת בחינת דין, עם כל זה צרור וצפון בתוכו כח החסד שהוא כולו טוב. ואך אנו מבקשים 'תתיר צרורה', שתפתח הצרור בתוכו שהם החסדים, שגם לעיני בשר יראה שהוא הכל בחסד.

ימינך תתיר צרורה, היינו, כי כתיב (איכה ג לה) 'מפי עליון לא תצא הרעות', וכל הדינים הם מלאים חסדים במקורם ובפנימיותם, רק בהתגלות לעיני בשר נראה כאילו הם דינים ח"ו. אך אנו מבקשים כי אין בנו כח לסבול הדינים, ועל כן 'הראנו ה' חסדך' (תהלים פ"ה ח), שגם לעינינו יהיה מלא חסדים בלי שום תערובת דין כלל.

[וראה דברים מאירים שכתב הישמח משה (כי תשא ד"ה ויאמר אני): והנה הגם כי בודאי הקב"ה עושה טובות בכל עת, כאמרנו 'ועל ניסין שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת' והבן, רק שאין אנו מרגישים בהם כמבואר במסכת שבת (ג), ואם כן אף בהטובות שאנו מקבלין, מכל מקום

וְאֲתַחֲנֵן אֵל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר וְגו' אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה (ג, כג-כה).

זאת דרש הרה"ק בעל הדברי חיים ע"ה מהפסוקים שלפנינו, שמשה רבינו ביקש מהקב"ה ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וְגו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, ואמר לבאר, שבקשת משה רבינו הייתה שאף שבוודאי גם הגזירה שלא ייכנס לארץ ישראל היא לטובתו ולטובת ישראל, ומשה האמין בכך ללא שום ספק. אך אף על פי כן התחנן להקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' שיהיו החסדים מגולים ונראים לעין כל.

בדרך זו כתב האמרי נועם (בא ד"ה א"י בא): פירשתי בתפלת ר' נחוניא, 'אנא בכח גדולת

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בזמן הגאולה ידעו כי כל ההשגות שהשיגו הם רק ההתחלה

שאינו יכול לבוא אל התכלית הגמור והיא היא העבודה. וזהו שאמר הכתוב 'פתחו לי', פירוש הצדיק אומר שיפתחו לו השערי העבודה לבוא במעלה הבורא, לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו 'זה השער לה', פירוש היא היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה, כי דבר שאין לו סוף ותכלית, והבן.

כשמרגיש האדם בשפלוחו הרגשה זו היא גופא העדות על כך שקרוב הוא אל הקדושה, כעין שכתב **בתשואות חן** (ויקרא ד"ה ובאופן) מקרא שכתוב (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כפי מה שמרגיש האדם שהוא רחוק מן הקדושה, על ידי זה 'ה' נראה לי', והוא הקרוב באמת אל ה'.

ובהם נשכיל להבין עבודת הצדיקים שלא החזיקו טובה לעצמם ותמיד חשבו שעדיין לא באו לעיקר העבודה, אין זאת אלא מחמת שראו אפסיות האדם אל מול גדלו וחסדיו של הבורא יתברך, ומכל שכן אנו, שאם הראשונים כמלאכים אנו וכו'.

בקשת התגלות השכינה הינה דבר תמידי

ועל זאת תהיה תפילת כל איש מישראל שנזכה להתגלות השכינה עלינו, שכן בדרך העולם אדם המבקש על בריאות, מיד כשנתרפא אינו ממשיך לבקש על כך, אך על צער השכינה תמיד יש לבקש על התגלות גדלות הבורא והשגחתו הפרטית בכל הווה עבר ועתיד, ובזה מבאר התפארת שלמה בהמשך דבריו, את הפסוק 'דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד' שלהתגלות פניו יש תמיד לבקש, ואף שכתוב במשה רבינו ע"ה (שמות לג יא) 'ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים' מכל מקום אין סוף להשגה וצריך לבקש תמיד כי הכל רק התחלה. וזהו שאומרים בתפילה 'וקדושים בכל יום יהללוך סלה', פירוש, שהקדושים מבקשים תמיד להללו ולשבחו יותר ויותר.

שאינו אלא כמתחיל ועומד בפתח. ואמר הכתוב 'כחום היום', כי יש בני אדם שנראים שהם מוכנעים אבל אין תוכם כברם, אבל אברהם היה מוכנע גדול באמת בלב שלם ממש, והיה ברור בעיניו כשמש שאינו אלא מתחיל בעבודתו יתברך, וזהו 'כחום היום' היינו כשמש המאירה (נועם אלימלך שם).

וכן מציינו בדוד המלך ע"ה שביקש מלפני ה' (תהלים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש', וביאר בזה הרה"ק **רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה** (הובא בקדושת לוי שמות ד"ה וזה לך), כי אחת היתה שאלתו של דוד מאת ה', והיא 'שבתי בבית ה' וגו' לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'. אך מלבד זאת הוסיף בבקשתו ואמר 'אותה אבקש', שגם כאשר אגיע לדרגה זו 'לחזות בנועם ה'', עדיין 'אותה אבקש', אף על פי כן עדיין אוסיף ואבקש להשתוקק לזכות לדרגה גבוהה מזו [ובזה מיושב כפל הלשון, 'אחת שאלתי' 'אותה אבקש', כפי שכבר עמד על כך הרד"ק בפירושו], כי כך היא האמת שככל שמתקרב רואה עד כמה יש לו להוסיף 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'.

בקדושת לוי ע"ה הוסיף על דברי המגיד מזלאטשוב: ובזה הצדיקים מוסיפים והולכים בעבודת השם יתברך, שנדמה להם תמיד שאינם עדיין בשלימות, ויודעים תמיד בכל עת מה שחסר להם, דהיינו המדרגה שלמעלה מזו שאינם משיגים עדיין, ובטוחים בהשם יתברך ובישועתו שידעו אורח חיים למעלה להשיג גם ההשגה שחסר להם עתה.

זהו שאמר הכתוב (שם ק"ח יט) 'פתחו לי שערי צדק אבוא במ אודה יה זה השער לה' צדיקים 'בואו בו', ודרש הנועם **אלימלך ע"ה** (ליקוטי שושנה ד"ה פתחו): דהנה עיקר מידת הצדיקים כך היא, בכל מה שעובד יותר להבורא ברוך הוא, הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה כי אין סוף בדבר, וזה הוא עיקר הבנת הצדיק שמבין זה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך (ג כג-כד). פשוטו של מקרא בעת ההיא הכוונה כפי שכתב רש"י ע"ה: לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דימיתי שמא הותר הנדר. אולם בעומק העניין רמז בזה התפארת שלמה (ד"ה א"י ואתחנן, בשלח ד"ה א"י אז) כי בעת ההיא רמז לזמן הגאולה כנאמר (צפניה ג כ) 'בעת ההיא אביא אתכם'. כמו משה רבינו ע"ה שעמד לאחר ארבעים שנה והשיג סודות התורה שאין בריה היכולה לשער גודל השגתו, עם כל זה אמר אתה החילות שעומד הוא רק בתחילת התגלות גדלות הבורא שאין לידיעה זו סוף והשגה. כן בעת הגאולה תהיה התגלות שכינה עצומה ואז ידעו כי כל השגה שהיא אינה כי אם תחילת ההתגלות, ועל זה יאמר בעת ההיא, אתה החילות להראות את עבדך, כי כשיראו שאין סוף להתגלות כבודו יבינו כי תכלית הידיעה - לידע אשר לא ידעו. והוא הנאמר למשה רבינו ע"ה (שמות לג כג) 'וראית את אחורי ופני לא יראו' שכל שישגי האדם הוא רק בבחינת 'אחור', אך לעולם 'פני לא יראו' שלא ניתן להשיג מה באלוקות יתברך.

דרך הצדיקים שיודעים כי נמצאים הם רק בתחילת העבודה

כך הייתה דרכם של אבותינו הקדושים שידעו תמיד כי עדיין יושבים הם בפתח הכניסה להכרת הבורא כמו שכתוב באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח א) 'והוא יושב פתח האוהל' וביאר הנועם **אלימלך** (וירא ד"ה א"י אשרי) שלמרות כל צדקותו ומדרגותיו עדיין הרגיש עצמו כאילו הוא יושב בפתח והתחלת הקדושה וזהו 'פתח האוהל' כי 'אוהל' רמז על הקדושה. [וראה גם בזוהר (סתי תורה וירא צח): 'פתח האוהל', רזא דתרעא דצדק, פתחא דמהימנותא, דכדין עאל ביה אברהם בההוא רשימא קדישא], כי הצדיק כל מה שמתעלה נדמה בעיניו

העוסק בתורה מתוך עניות הדעת יזכה לקיימה בדעה שלימה וצלולה

וצלמות בעולם, דכתיב (איוב כח ג) 'אבן אופל וצלמות', נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם], והכל בזכות אותם השעות הקשות וההתמודדויות שהיו מנת חלקו. וגם אם מביט סביבו ורואה כי עדיין לא בא מנוחתו, יאמין בלב שלם שהקדוש ברוך הוא רואה את כל מאמציו ויגיעות העצמות שמשקיע למענו יתברך, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן כל הנסיונות הם לטובתו לזכך נשמתו ולהאירה, וכל יגיעה ויגיעה שמשקיע למענו יתברך אינה נאבדת רק עולה לריח ניחוח לבוראנו ויוצרנו, וככל שההתמודדות קשה יותר כך תהיה ההארה שלאחריה כשבוא תבוא הישועה, ויזכה לקיים התורה מעושר בכל המובנים של העשירות.

דורות הקודמים קיימו התורה מעוני ועתה הזמן שיזכו לקיימה מעושר

וכמו בפרט כל אחד מישראל, כן הוא גם בדורות עולם, יש דורות שבהם נבחרו בני הדור שיעבדו את ה' מתוך עוני וקושי הן בגשמיות והן ברוחניות, ויש דורות נבחרו לקיימה מעושר, וגם כאשר רואים עד כמה נסתרת הקדושה בעולם ועניות הדעת חופפת על הכל, יש להאמין כי 'סופו לקיימה מעושר', וכמו שאמר **הדברי ישראל ע"ה** (כללי אורייתא כ): והנה כמו שהיא בפרט, מכל שכן כן היא בכלל ישראל שהם קומה שלימה, כשמקיימין התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. והנה קיום התורה מעוני כבר היה בדורות הראשונים די והותר שמסרו נפשם על קדושת השם, נמצא שהסופו לקיימה מעושר היא עכשיו בעיקבותא דמשיחא, וכן יהי רצון, עד כאן לשון קדשו, ואף אנו נענה אחריו אמן ואמן [וראה ליקוטי מוה"ר"ן (תורה ר): הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרומז במשנה 'כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר', והצדיקים שבזמן הזה הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קיימו התורה מעוני, על כן זוכים עתה לקיימה מעושר].

חלילה לזרועות היאוש, אלא יחזק רוחו כי 'הנה זה עומד אחר כתלנו' (שיה"ש ב ט), ובזה מתחזקים בני ישראל בגלות ש'הנה זה עומד אחר כתלנו' ולא עזבנו לבד, כדברי **התפארת שלמה** (שבת נחמו ד"ה נחמו): הנה זה שורש כל הנחמות של ישראל בהגלות, הוא לנחם אותם ולדבר על ליבם ולהעיר אזניהם למשיבת נפשם לאמר להם, כי אף גם עתה בהיותם בארץ אויביהם גולים מעל שולחן אביהם ואין אתנו יודע עד מה מהתגלות כבוד ה' עלינו ורוח שכינתו בתוכנו כמו בימים הקדמונים, בכל זאת לא שב כבוד ה' מאתנו ולא מאס את זרע ישראל חלילה לעולם ולא רחק מהם, עוד שכינתו בתוכנו ו'הנה זה עומד אחר כתלנו', וכביכול הוא אסור אתנו וקרוב הוא לכל קוראיו אליו, וממחר לגאלינו בגאולת עולמים. כאשר אמנם מלבד היסורים והעוני שסובלים הישראל בהגלות ע"י מחרפיהם ולוחציהם, הנה עוד זאת רעה אליהם יותר מכל הרעות, אשר כל הימים הם בעצבות ודאבון נפש על כי נעלה ה' יתברך מאתם ומי יודע אם חפץ ה' עוד לגאלנו וכו', ומי יודע אם כל עבודותינו יעלה ברצון לפני כסא כבודו ואם ישמע עוד אל קולנו, והנה כאלה וכאלה יעציבו את לב בני ישראל להתרשל מעבודתם וכו', לכן הנה זה ראשית הנחמה של ישראל ע"י הנביאים, להראותם כי ה' אתם בכל מקומות מושבותם, ועוד לא סר צילם מעליהם בכל ארץ גלותם, וחפץ בעבודתם ושומע עתירתם כל הימים.

כל יגיעה ויגיעה שמשקיע למענו יתברך - אינה נאבדת

עוד מתחזקים ישראל בדברי הנביא 'חבי כמעט רגע עד יעבור זעם' (ישעיה כו ט), ויבוא היום ויראה בעיניו כי 'קץ שם לחושך' (איוב כח ג) ועוד יאיר לו ויתעלה למעלה למעלה בלי גבול ומידה [שכך דרשוהו לענין היצר הרע במדרש (ב"ר פט א): 'קץ שם לחושך', זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם 'קץ שם לחושך', שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל

רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר. (אבות פ"ד, מ"ט).

בכלל המקיים את התורה מעוני יש את המקיים את התורה אף אם עני הוא בדעתו, כמו שאמרו חז"ל (נדרים מא.) 'אין עני אלא בדעת', ואם הוא עני בדעתו ובכל זאת לא מרפה וממשיך בלימודו גם במצב מעורפל שנמצא בו, וכן הוא הדבר באדם שנמצא במצב שטורדים אותו קשיים וצרות חס ושלוש ומונעים ממנו מלעסוק בתורה כאשר עם לבבו, להגות בה ביגיעה ולהבין אותה על בוריה, ובודאי שהם טורדים אותו מלעסוק בה בחשק ובהתרוומות כפי שהיה רגיל קודם למצבי דחק אלו, אך אם עני זה העני בדעת ממשיך ועוסק בה בכל מצב, זוכה ו'סופו לקיימה מעושר' שהקדוש ברוך הוא משפיע עליו דעת ומנוחת הנפש בדעה שלימה וצלולה.

יחזיק מעמד בטירוף הדעת שמביא עליו יצרו ויזכה לאור גדול

ומה שאמר 'המקיים את התורה' אין הכונה רק לענין לימוד התורה, כי קיום התורה הוא קיום כל המצוות, וגם על זה אמר שהמקיימה כשהוא עני בדעת, שאינו מבין ומרגיש מרוחק, והיצר הרע מבלבל דעתו וטורף מחשבותיו וכמעט שלוכד עני במשכו ברשתו, ואם הוא מקיימה מעוני ואינו מביט על טירוף הדעת שנקלע אליו, ועומד חזק מול התאוות והרצונות, ונשמע רק למלך העולם העומד עליו ורואה במעשיו ומצפה שיעמוד בניסיון, סופו שיזכה לקיימה מעושר ויזכה לאור ה' החופף עליו, ויוכל לעבוד את ה' מתוך עשירות הדעת, שיתלהב ליבו לעבודת ה' מתוך קרבה ודביקות עצומה. או אז ימצא עצמו עובד את ה' מתוך חשק פנימי שמושך אותו לקדושה ומאיר דרכו להתקרב מתוך מרגוע ומנוחת הנפש.

שורש כל הנחמות של ישראל בהגלות

ואת זה צריך כל אדם להפנים בעומק ליבו, שגם אם מרגיש כי תש כוחו ממלחמת היצר וכבר כשל כח הסבל מרוב התלאות שממית עליו יצרו, אל יפול

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להעתיק ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים

ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומזפלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com